

SIRPA KNAAPPILA

**TURVAKODEISSA TEHTÄVÄ
VÄKIVALTAERITYINEN TYÖ**
Sosiaalityöntekijöiden näkökulma

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu
Huhtikuu 2019

TIIVISTELMÄ

SIRPA KNAAPPILA: Turvakodeissa tehtävä väkivaltaerityinen työ. Sosiaalityöntekijöiden näkökulma.

Pro gradu –tutkielma, 71 sivua, 4 liitettä

Ohjaaja Leena Autonen-Vaaraniemi

Tampereen yliopisto

Sosiaalityö

Huhtikuu 2019

Tutkimukseni tavoitteena oli tuottaa tietoa siitä, miten väkivaltaerityisyys näyttäytyy turvakodeissa tehtävässä sosiaalityössä ja millainen rooli turvakodin sosiaalityöntekijällä on yhteistyöverkostoissa. Turvakodeissa tehtävää työtä on aiemminkin tutkittu, mutta ei kuitenkaan tästä näkökulmasta katsottuna. Toimin itse turvakodin johtajana sekä sosiaalityöntekijänä, josta syystä koin tärkeäksi nostaa esille turvakodeissa tehtävää sosiaalityötä sekä yhteistyötä verkostojen kanssa.

Toteutin tämän tutkimuksen laadullisella menetelmällä. Tutkimusaineiston keräsin avoimella teemahaastattelulla, johon osallistui (n=4) sosiaalityöntekijää eri puolilta turvakotiverkostoa. Aineiston analysoin aineistolähtöisellä abduktiivisella sisällönanalyysillä. Tutkimusraportin teoriaosa käsittelee lähisuhdeväkivaltaa ja turvakotipalveluja.

Aineiston analyysin perusteella turvakodissa tehtävä väkivaltaerityinen työ muodostui neljästä eri aiheesta: tietoisuus väkivallasta, väkivallan esiin nostaminen, turvakotityö ja väkivaltatyöpalvelut. Tulosten mukaan asiakkaille tehtävä alkuhaastattelu on tärkeässä osassa turvakotityötä, koska sen perusteella saadaan tieto siitä, onko kyseessä lähisuhdeväkivalta, joka on turvakotiin tulon kriteeri. Tärkeänä asiana esiin nousi väkivallan syklisyyden esiin tuominen asiakkaille.

Analyysin perusteella turvakotien sosiaalityöntekijän rooli väkivaltaerityisessä verkostotyössä muodostui viidestä eri aiheesta: väkivalta ilmiöstä, avun antamisesta asiakkaalle, laaja-alaisesta yhteistyöstä, väkivaltatyön menetelmistä sekä väkivaltatyön ymmärtämisestä. Tulokset osoittivat, että väkivaltatyön esiin tuominen on turvakodille ensiarvoisen tärkeää. Yhteistyön kannalta esiin nousi eri toimijoiden roolin merkitys väkivaltaerityisessä sosiaalityössä.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että turvakodeissa tehdään väkivaltaerityistä sosiaalityötä laajasti eri toimijoiden kanssa.

Avainsanat: turvakoti, lähisuhdeväkivalta, sosiaalityö, asiantuntijuus yhteistyöverkostossa.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

ABSTRACT

SIRPA KNAAPPILA: Violence-specific work done in shelters. Social worker's perspective.
Master's thesis, 71 pages, 4 appendixes
Supervisor: Leena Autonen-Vaaranieni
Tampere University
Social work
April 2019

The purpose of my research was to provide information on how violence-specificity appears in social work done in the shelters and what role the social worker of a shelter plays in cooperation networks. Work in shelters has been studied before, but not however from this point of view. I have worked as the head of a shelter and also as a social worker, which is why I felt it was important to highlight social work in shelters and the cooperation that is done with different networks.

I have conducted this study by a qualitative method. The research material was gathered by conducting open theme interviews. Approximately 4 social workers from different parts of the shelter network took part in the interviews. I have analyzed the data by a material-based abductive content analysis. The theoretical part of the research deals with domestic violence and shelter services.

Based on the analysis of the material, the violence-specific work done in the shelters consisted of four different topics: acknowledging the violence, raising the issue of violence, shelter work and violence work services. The results showed that the initial interview with the clients is an important part of shelter work, as it provides information on whether it is a domestic violence issue, which is a criterion for entering a shelter. The importance of highlighting the cyclical nature of violence to customers was emphasized.

The analysis showed that, the role of the shelter social worker in violence-specific networking consisted of five different topics: the phenomenon of violence, providing assistance to the client, extensive cooperation, methods and the understanding of violence-specific work. The results showed that highlighting the importance of violence-specific work in shelters is of paramount importance. In terms of cooperation the willingness of shelter workers to collaborate with different actors has emerged as an important issue.

Based on the research results, it can be stated that in shelters violence-specific social work is widely carried out with various actors.

Keywords: shelter, domestic violence, social work, expertise in cooperation network.

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	1
2 LÄHISUHDEVÄKIVALTA.....	3
2.1 Lähisuhdeväkivalta sosiaalisena ongelmana	6
2.2 Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen	7
2.3 Väkivaltaerityinen sosiaalityö	9
3 TURVAKOTIPALVELUJEN JÄRJESTÄMINEN.....	13
3.1 Sosiaalityö turvakodissa	16
3.2 Aiempia tutkimuksia turvakodeissa tehtävästä työstä	18
3.3 Asiantuntijuus yhteistyöverkostossa.....	21
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	24
4.1 Tutkimustehtävä ja metodologiset valinnat	24
4.2 Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä.....	25
4.3 Haastateltavien taustatiedot	27
4.4 Sisällönanalyysi.....	28
4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	30
5 TURVAKODEISSA TEHTÄVÄ VÄKIVALTAERITYINEN SOSIAALITYÖ	33
5.1 Tietoisuus väkivallasta	35
5.2 Väkivallan esiin nostaminen.....	38
5.3 Turvakotityö	41
5.4 Väkivaltatyön palvelut.....	44
6 TURVAKOTIEN SOSIAALITYÖNTEKIJÄN ROOLI VÄKIVALTAERITYISESSÄ VERKOSTOTYÖSSÄ	46
6.1 Väkivalta ilmiönä	48
6.2 Avun antaminen asiakkaalle	50
6.3 Väkivaltatyön ymmärtäminen	51
6.4 Väkivaltatyön menetelmät.....	53
6.5 Laaja-alainen yhteistyö.....	54
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	56
LÄHTEET	61

LIITTEET.....	68
LIITE 1. Teemahaastattelurunko.....	68
LIITE 2. Esimerkki aineiston analysoinnista.....	69
LIITE 3. Haastattelupyyntö.....	70
LIITE 4. Tutkimuslupahakemus.....	71

Kuviot

Kuvio 1. Väkivallan kehä	5
Kuvio 2. Turvakotipalvelut	14

Taulukot

Taulukko 1. Väkivallan muodot	4
Taulukko 2. Turvakodissa tehtävä väkivaltaerityinen työ.....	34
Taulukko 3. Tietoisuus väkivallasta.....	35
Taulukko 4. Väkivallan esiin nostaminen.....	38
Taulukko 5. Turvakotityö.....	41
Taulukko 6. Väkivaltatyön palvelut.....	44
Taulukko 7. Väkivaltatyön ymmärtäminen yhteistyöverkostossa.....	47
Taulukko 8. Väkivalta ilmiönä.....	48
Taulukko 9. Avun antaminen asiakkaalle.....	50
Taulukko 10. Väkivaltatyön ymmärtäminen.....	51
Taulukko 11. Väkivaltatyön menetelmät.....	53
Taulukko 12. Laaja-alainen yhteistyö.....	54

1 JOHDANTO

Tämä pro gradu -tutkimukseni tuottaa tietoa siitä, mitä turvakodeissa tehtävä väkivaltaerityinen sosiaalityö käytännössä tarkoittaa sekä turvakodin sosiaalityöntekijän roolista asiantuntijana yhteistyöverkostoissa. Innostus tähän pro gradu -tutkimukseen nousi omasta työstäni, Lahden ensi- ja turvakoti ry:n, turvakodin johtajan sekä sosiaalityöntekijän roolista. Lahden ensi- ja turvakoti ry on lastensuojelujärjestö, jonka yhtenä työmuotona on turvakotityö. Aihevalintani otettiin ilolla vastaan eri turvakodeissa. Tälle pro gradu tutkimukselle on selkeä tilaus ja tarkoitus juuri tässä ajassa.

Väkivalta on mitä suurimassa määrin ihmisoikeuskysymys ja laaja kaikkia ihmisiä koskeva globaali ongelma. Tästä huolimatta väkivaltaan reagoidaan hyvin eritavoin ja sitä myös tulkitaan eritavoin. Aika, paikka, arvot, asenteet, kulttuuri ja normit määrittävät miten väkivaltaan suhtaudutaan. (Ojuri & Laitinen 2015, 8.) Laitisen & Hurtigin (2006) mukaan *”Paha on asia, joka koskettaa kaikkia - tapa ja muoto vain vaihtelevat.”* Väkivaltaa on vaikeaa kohdata, koska siihen liittyy kysymys pahasta. Reagointitavat ja tulkinnat haastavat yhteiskunnallista ja ammatillista työtä väkivallan tunnistamiseen ja ratkaisemiseen. Väkivaltatyö perustuu yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden edistämiseen ja ihmisoikeuksiin. (Ojuri & Laitinen 2015, 8.)

Turvakotipalvelut olivat 31.12.2014 loppuun asti kuntien rahoittamaa erityispalvelua, jonka Suomessa tuottivat pääosin järjestöt. Suurin osa järjestöistä kuului Ensi- ja turvakotienliittoon itsenäisinä jäsenjärjestöinä. Vuoden 2015 alusta turvakotipalveluiden rahoituksesta on vastannut valtio: turvakotilaki (1354/2014). Turvakotilain mukaan THL:n tehtävänä on valtakunnallisesti yhteen sovittaa turvakotipalveluita sekä ohjata, arvioida ja kehittää turvakotien toimintaa. THL antaa erillisiä ohjeita, määräyksiä ja suosituksia turvakotipalveluiden tuottamisesta ja järjestää säännöllisesti työkokouksia turvakotien sosiaalityöntekijöille. THL:n vastuulla on turvakotien henkilöstön koulutus liittyen lasten kanssa tehtävään työhön, lähisuhdeväkivaltaan ilmiönä sekä kriisi- ja traumatyöhön. Turvakotitoiminnan valvonnasta vastaa sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) sekä aluehallintovirastot (AVI) omilla toimialueillaan. Jokaisella turvakodilla on omavalvontasuunnitelma yleisesti saatavilla. Omavalvontaan kirjataan miten riskitilanteet ennaltaehkäistään ja miten kriittisiin ja kehittämistä vaativiin asioihin reagoidaan

mahdollisimman nopeasti ja suunnitelmallisesti. (Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuositukset 2019.)

Turvakoti on tarkoitettu aikuisille ja lapsille, jotka kokevat lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa lähisuhteissaan. Turvakotiin voi hakeutua oma-aloitteisesti, viranomaisen ohjaamana tai jonkin muun tahon suosituksesta. Turvakodissa on ympärivuorokauden paikalla sosiaali- tai terveydenhuollon AMK:n koulutuksen saanut henkilö, jolla on osaamista väkivaltatyöstä. (Turvakotipalveluiden kansalliset laatusuositukset 2019.) Turvakotityötä tehdään moniammatillisesti verkostoituen ja yhteistyössä eri kuntien sosiaalityön ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Ilman verkostoja ja hyviä yhteistyötaitoja asiakkaan auttaminen voi jäädä vaillinaiseksi; asiakas ei tule kuulluksi ja nähdäksi tarvitsemallaan tavalla. Yhteistyön arvo ja tärkeys korostuu, jos asiakkaalla on tuen tarpeita usealla elämän osa-alueella. Rytkösen (2011) mukaan lähisuhdeväkivaltaa työssään kohtaavan työntekijän perustaitoihin kuuluu kuuntelemisen taito ja taidot etsiä tietoa siitä, mistä yksilö tai perhe voi saada apua tilanteeseensa. Yksikin kysymys rikkoo ”kapseloitumista” ja avaa näköalaa ulos väkivallasta turvallisuuteen ja vie tilannetta oikeaan suuntaan. (Rytkönen 2011, 114.)

Tutkimusraporttini etenee seuraavasti; ensin kuvaan mitä tarkoittaa lähisuhdeväkivalta ja siihen puuttuminen sekä väkivaltaerityinen sosiaalityö. Tämä jälkeen käyn läpi mitä turvakotipalvelut ovat ja kuvaan asiantuntijuutta yhteistyöverkostoissa lisäksi tuon esiin aiempia tutkimuksia liittyen turvakotityöhön. Seuraavaksi avaan tutkimuksen toteuttamiseen liittyviä vaiheita ja käyn läpi tutkimustuloksia. Lopuksi esittelen johtopäätöksiä tutkimustuloksista ja tuon esiin tutkimuksen nostattamia kysymyksiä ja esitän jatkotutkimushaasteita.

2 LÄHISUHDEVÄKIVALTA

Lähisuhdeväkivaltaa on suhteellisen vaikeaa määritellä. Tästä syystä turvakodeissa tehtävässä väkivaltatyössä on erityisen tärkeää kartoittaa mahdollisimman tarkasti millaisesta väkivallasta milloinkin on kyse. Perheissä ja lähisuhteissa tapahtuvan väkivallan kentällä on useita eri käsitteitä ja termejä. Suomessa on perinteisesti käytetty perheväkivallan käsitettä. Myöhemmin rinnalle tuli käsite lähisuhdeväkivalta, joka kuvastaa sukupuolittuneisuutta eli miesten alttiutta tekemään väkivaltaa ja naisten väkivallan kohteeksi joutumisen alttiutta. Käsitteiden välillä voidaan nähdä eroja: perheväkivalta liittyy ydinperheen jäsenten väliseen väkivaltaan, kun taas lähisuhdeväkivalta on laajempi käsite, joka kattaa väkivallan muodot (taulukko 1.) laajemmin. Lähisuhdeväkivalta sopii turvakodeissa tehtävään väkivaltatyöhön, koska se kuvaa väkivaltaa myös muissa lähisuhteissa ja seurustelusuhteissa sekä aiempien parisuhteissa olleiden välillä, esimerkiksi ex-kumppaniin kohdistunutta väkivaltaa. (Ahola & Ahola 2016, 54; Ojuri 2006, 16; Säävälä, Pohjoisvirta, Keinänen ja Salonen 2006, 13 - 14.) Kaituen, Noposen ja Släenin (2007, 12) mukaan lähisuhdeväkivallan termin käyttö on perusteltua juuri siksi, että sillä halutaan korostaa kaikkien väkivaltaa lähisuhteissaan kokeneiden oikeuksia avun ja tuen saantiin sukupuolesta, iästä tai yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta. Tässä tutkimuksessa käytän käsitettä ***lähisuhdeväkivalta***.

Taulukko 1. Väkivallan muodot, mukailtu turvakotipalvelujen kansalliset laatusuositukset 2019.

Väkivallan muoto	Tarkoittaa
Fyysinen väkivalta	Kuristamista, nimittelemistä, eristämistä, lyömistä
Henkinen väkivalta	Alistamista, nimittelyä, haukkumista, sosiaalista eristämistä, kontrollointia
Seksuaalinen väkivalta	Seksiin painostamista, pakottamista seksuaalisiin tekoihin
Taloudellinen väkivalta	Oman rahan käytön estämistä, taloudellisen päätäntävällän rajoittamista ja kontrollointia
Väkivallan uhka	Uhkailua, pelottelua, kiristämistä väkivallalla
Kulttuurinen tai uskonnollinen väkivalta	Uskonnolliseen vakaumukseen pakottamista, uskonnon harjoittamisen kieltämistä, väkivallan käyttö uskontoon tai kulttuuriin viittaamalla
Vaino	Toistuvaa, ei toivottua yhteydenottamista, seuraamista, tarkkailua ja uhkailua.
Laiminlyönti	Vammaisen henkilön, lapsen tai vanhuksen lääkityksen, ravinnon tai valvonnan laiminlyönti
Kunniaväkivalta	Ilmenee väkivallan erilaisina muotoina kuten eristämisenä, rajoittamisena, pakottamisena, uhkailuna, fyysisenä väkivaltana
Kemiallinen väkivalta	Tahallista vahingoittamista lääkkeillä, päihteillä, kemikaaleilla, liuottimilla

Lähisuhdeväkivallan ero muuhun väkivaltaan on siinä, että se on enimmäkseen yksityisissä tiloissa tapahtuvaa ja parisuhteeseen liittyvä ilmiö. WHO määrittelee väkivallan fyysisen voiman tai vallan tahalliseksi käytöksi tai uhkaamiseksi, jossa väkivalta kohdistuu toiseen ihmiseen tai ihmiseen itseensä, ihmisryhmään tai johonkin yhteisöön ja joka voi johtaa psyykkisen tai fyysisen vamman syntymiseen, perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen, kehityksen häiriytymiseen tai kuolemaan. Väkivaltaa kohdataan useiden eri auttamisorganisaatioiden työssä. Turvakotityön merkitys uhrien näkökulmasta katsottuna on kaksitasoinen: turvakoti tarjoaa suojaa väkivallalta ja turvakotien henkilökunnalla on erityistä asiantuntijuutta väkivaltaerityiseen työhön. (Krug et al. 2005; Ojuri & Laitinen 2015, 13 – 14; Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuositukset 2019.)

Lähisuhdeväkivalta on sen yleisyyden, vakavuuden, kustannusten, ihmisoikeuksien, henkilökohtaisen vapauden loukkauksen ja tasa-arvon vuoksi iso yhteiskunnallinen ongelma (Lindqvist 2009, 14). Yhteiskuntapoliittisesta keskustelusta se oli kuitenkin pitkään suljettu pois. Väkivallan vaikutuksia ihmisten elämään ei ymmärretty, eikä väkivallan seurausten vakavuutta ja laajuutta hahmotettu yhteiskunnallisena ongelmana. Sosiaalisen tuen merkitys on keskeistä ratkaistaessa väkivaltaongelmia. Yhteiskuntapoliittisesti tämä tarkoittaa väkivallan kokijoiden tukemista, ongelman tiedostamista sekä kohdennettuja toimenpiteitä niin väkivallan kokijoille kuin myös tekijöille. Lähisuhdeväkivallan kokijoiden tai sen uhan alla elävien kannalta väkivaltaongelmiin koulutetut ammattiauttajat, kuten turvakotien työntekijät, ovat ensiarvoisen tärkeitä. Lähisuhdeväkivalta tuo ihmisten elämään ongelmia. Ongelmien hahmottamiseksi ja niihin puuttumiseen tarvitaan väkivaltatutkimusta ja koulutusta sekä väkivallan teemojen ja näkökulmien integroimista osaksi yhteiskuntapolitiikkaa. (Husso 2003, 326 – 327.)

Väkivaltaista suhdetta voidaan kuvata väkivallan kehällä (kuvio 1.) jossa kehän eri vaiheet vaihtelevat jännityksen kasvamisesta akuuttiin väkivaltatapahtumaan ja anteeksi pyytämiseen sekä hyvittelyyn. Useimmat naiset, jotka kokevat lähisuhteissaan väkivaltaa, ovat kokeneet jakson kaikki kolme vaihetta. Väkivallan kehän läpikäyminen, ja tiedon antaminen kolmen vaiheen tunnistamisessa, auttaa väkivallantekijästä erkaantumisessa. (Walker 2017, 91.)

Kuvio 1. Väkivallan kehä, mukailtu Walker 2017.

Työni kautta, ja oman elämäkokemukseni kautta, olen saanut huomata etteivät ihmiset välttämättä aina ymmärrä, missä kulkee raja hyväksyttävän ja ei-hyväksyttävän käyttäytymisen kohdalla (ks. Ahola & Ahola 2016, 54). Perttu, Mononen-Mikkilä, Rauhala ja Särkkälä (2015) kuvaavat väkivaltaa käyttäytymisenä, jolla saavutetaan valtaa toiseen ihmiseen uhan ja pelon tunnetta herättämällä. Sen avulla voidaan kontrolloida toisen ihmisen käyttäytymistä, ajatuksia ja tunteita. Valtan ja kontrollin saavuttamiseen hyödynnetään toisen suhteessa tuntemaa kiintymystä ja lojaalisuutta. Valtaa ja kontrollia saavutetaan syyttelyllä, halventamisella, nimittelyllä, uhkailemalla, pelottelulla sekä fyysisen, taloudellisen ja seksuaalisen väkivallan käytöllä ja käyttäytymällä kuin omistaisi toisen ihmisen sekä rajoittamalla tämän elämää. Väkivalta voi jatkua vuosien ajan samanlaisena tai pahentua kerta kerran jälkeen. (Perttu ym. 2015, 10.)

Lähisuhdeväkivallan uhreille aiheutuvat seuraukset väkivallasta vaihtelevat muistihäiriöistä erilaisiin fyysisiin vammoihin. Väkivalta voi aiheuttaa myös psykosomaattisia vaivoja kuten uniongelmia, muistiongelmia, levottomuutta, väsymystä ja päänsärkyä. Painajaiset, ahdistus ja masennus ovat yleisiä uhrin kuvaamia kokemuksia. Väkivallan uhrin on vaikea luottaa toisiin ihmisiin. Itsearvostus voi romahtaa, pelko, syyllisyys ja häpeä ovat läsnä uhrin elämässä. Väkivalta on uhrin traumatisoiva tapahtuma. Trauman oireet näkyvät uhrin elämässä monin eri tavoin kuten esimerkiksi: persoonallisuudessa, tunne-elämässä ja sosiaalisessa elämässä. (Ojuri 2006, 18.)

2.1 Lähisuhdeväkivalta sosiaalisena ongelmana

Tarja Pösö (2001) on tuonut vuosia sitten lähisuhdeväkivaltaa esiin vaikeana sosiaalisena ongelmana. Kuten vuosia sitten, myös nykypäivänä lähisuhdeväkivalta vaikuttaa kokonaisvaltaisesti ihmisen hyvinvointiin ja turvallisuuden tunteeseen. Yhteiskunnallisena ongelmana se on yleinen, vakava ja taloudellisia resursseja kuluttava. Lisäksi lähisuhdeväkivalta loukkaa ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja henkilökohtaista vapautta. Se koskettaa väkivallan kohteeksi joutuneiden lisäksi väkivaltaa nähneitä omaisia, ystäviä, naapureita ja lisäksi ihmisiä, jotka ovat asian kanssa tekemisissä työnsä puolesta. Lähisuhdeväkivalta työllistää sosiaali- ja terveydenhuoltoa, poliisia, oikeuslaitosta ja useita muita tahoja ja toimijoita. (Ahola & Ahola 2016, 54; Pösö 2001, 7.) Jos väkivaltaa ei oteta

puheeksi, silloin sitä ei myöskään dokumentoida. Kun väkivaltaa ei ilmiönä huomioda, jää myös väkivallan vaikutukset ja määrä ymmärtämättä. (Husso, Virkki, Holma, Notko & Laitila 2014, 278.)

Nygrenin (2013, 156) mukaan sosiaalisten ongelmien rakenteellisten selitysten yhteinen lähtökohta on yhteiskunnan tasapainoinen normaalitila ja normaalitilasta poikkeava käyttäytyminen aiheuttaa ongelmia. Lähisuhdeväkivaltaa ilmenee kaikissa yhteiskuntaluokissa ja eri kulttuureissa. Lähisuhdeväkivaltaa tapahtuu parisuhteessa, aikuisen ja lapsen välillä, sisarusten välillä tai lapsen kohdistamana väkivaltana vanhempiaan kohtaan. Väkivallantekijällä on vastuu väkivallasta. (Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuositukset 2019.)

Sosiaaliset ongelmat ovat pysyneet kiinnostuksen kohteena jo vuosikymmeniä. Yhteiskunnalle haitallisia ilmiöitä tutkimalla niitä voidaan poistaa ja ehkäistä. Sosiaalisten ongelmien tutkimiseen liitettyjä käsitteitä on sosiaalityössä tärkeä ymmärtää. Ne ovat ei-toivottuja yhteiskunnan ilmiöitä, esimerkiksi ihmisten käyttäytymistä, olosuhteita tai tilanteita, jotka ovat haitallisia, vaarallisia tai uhkaavia yhteiskunnalle tai yksilöille. (Meeuwisse & Swärd 2013, 96–99.) Hydén (2013, 318) toteaa, että sosiaalinen ongelma voidaan nähdä sosiaalisena prosessina, joka näyttäytyy yhteiskunnallisena ilmiönä, esimerkkinä naisten pahoinpitely.

2.2 Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen

Lähisuhteissa tapahtuva väkivalta jää usein piiloon muiden avuntarpeiden alle ja kodin seinien sisälle. Väkivaltaa kokenut puhuu harvoin kokemuksestaan suoraan tai oma-aloitteisesti vaikka hän joutuisi asioimaan terveydenhuollossa tai poliisin kanssa väkivallan seurauksena. Väkivaltaa kokenut ei välttämättä edes tiedä minne hän voisi ottaa yhteyttä ja siksi ensimmäiset tapaamiset väkivallan tiimoilta tulevat usein liian myöhään. (Siukola 2014, 18.) Paavilaisen ja Pösön (2003, 51) mukaan väkivaltaongelma tulee palvelujärjestelmässä heikosti esiin; se on tabu, jonka esille tulon kynnys on korkealla. Selvitys perhe- ja lapsensurmien taustoista vuosilta 2003–2012 toi esiin sen, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa ei aina reagoida ääneenkään lausuttuun uhkaan väkivallasta (Sisäasiainministeriö 2012). Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset ovat tärkeässä asemassa

lähisuhdeväkivallan kokijoiden tunnistamisessa ja auttamisessa. Väkivaltaan puuttuminen on kuitenkin vähäistä. (Husso, ym. 2014, 262.)

Lähisuhdeväkivaltaan avun saaminen voi olla vaikeaa. Osa vaikeuksista liittyy asiakkaan tilanteeseen, osa ammattilaisten toimintaan ja osaamiseen lähisuhdeväkivaltaa kokeneen tilanteessa ja osa palvelujärjestelmään. Ammattilaisella on kuitenkin vastuu ottaa väkivalta puheeksi, sitä ei voi jättää yksin asiakkaalle, koska puheeksi ottamisen kynnyks on usein väkivallan uhrille liian korkea. Lähisuhdeväkivallan ehkäisy edellyttää ammattilaisilta aktiivista työtettä: väkivallan puheeksi ottamista ja siihen puuttumista. (Siukola 2014, 18.) Viranomais selvitykset ovat tuoneet esiin sen, että palvelujärjestelmä ei kykene riittävän tehokkaasti tunnistamaan ja puuttumaan lähisuhdeväkivaltaan ja väkivaltatyön toteuttamiseen (Siukola 2014, 18). Väkivaltaa ei myöskään tunnisteta, vaikka merkit fyysisestä väkivallasta olisivat selkeästi nähtävissä (Husso, ym. 2014, 262). Myös Virkki ym. (2011, 280) toteavat puuttumisen lähisuhdeväkivaltaan olevan haasteellinen ja kiistanalainen kysymys. Kansainvälisten tutkimusten mukaan asenteet ja käsitykset lähisuhdeväkivallasta ovat olleet esteinä tehokkaiden puuttumismenetelmien käyttöön terveydenhuollossa. (Virkki ym. 2011, 280- 281.)

Nyqvistin (2011, 76) mukaan puuttumista hankaloittaa se, että ammattilainen voi joutua tilanteeseen, jossa luotettavia merkkejä lähisuhdeväkivallasta ei saada tai ongelmia salataan ammattilaisilta. Husson ym. (2012) tutkimuksen mukaan tarvitaan uusia näkökulmia luotaessa asianmukaisia käytäntöjä väkivallan uhreille sekä väkivalta kohtaaville ammattilaisille. Organisaatio tasolta saatu vahva tuki ja vakiintuneet käytännöt terveys- ja sosiaalihuollon aloilla, on keskeistä vastuullisen lähestymistavan rakentamisessa lähisuhdeväkivaltaan.

Lähisuhdeväkivallan tunnistamisessa ja palvelutarpeenohjauksessa voidaan käyttää apuna hyväksi menetelmäksi koettua MARAK – riskinarvio menetelmää (Multi Agency Risk Assessment Conference). MARAK tarkoittaa moniammatillista riskinarviointimenetelmää, jonka tavoitteena on puuttua lähisuhdeväkivaltaan, sen uhkaan ja väkivallan uusiutumiseen. Menetelmä koostuu kahdesta vaiheesta. Ensimmäisessä vaiheessa tunnistetaan väkivallan uhri. Yhdessä hänen kanssaan täytetään riskinarviolomake, jolla arvioidaan riski joutua uudelleen väkivallan kohteeksi. Korkeanriskin väkivallan tai sen uhan tilanteissa asiakkaan tapaus ohjataan asiakkaan luvalla MARAK –työryhmän käsiteltäväksi. MARAK –työryhmässä on mukana ammattilaisia eri hallinnonaloilta ja virastoista. Työryhmän jäsenet

jakavat toisilleen omat tietonsa uhrin tilanteesta ja tietojen perusteella laativat hänelle turvasuunnitelman. Turvasuunnitelmaan kirjataan toimenpiteet, joilla pyritään lisäämään uhrin turvallisuutta tai joilla voidaan vähentää väkivallan riskiä. MARAK –työskentelyn tavoitteena on turvallisuuden parantaminen uhrin elämässä ja verkostoituminen kaikkien niiden toimijoiden kanssa, jotka työskentelevät väkivallan osapuolien kanssa. Toiminnan perusta on tietojenvaihto ja toiminnan huolellinen suunnittelu. MARAK –työskentelyllä on onnistuttu vähentämään poliisin tietoon tulevaa vakavaa lähisuhdeväkivallan uusiutumista. Uhrille järjestetään, tai suositellaan, tukihenkilöä, joka on uhrin tukena turvallisuussuunnitelmaan kirjattujen toimenpiteiden toteuttamisessa. Tukihenkilö toimii tiedon välittäjänä uhrilta MARAK -työryhmälle ja toisinpäin. Tukihenkilöt koulutetaan tehtäviin. (Husso, Mänttari-van der Kuip, Mäntysaari & Kotiranta 2015, 18; Piispa & Lappinen 2014, 8.)

Rikosuhripäivystyksen (RIKU) toiminta perustuu ammatillisesti ohjattuun vapaaehtoistyöhön. Toiminnan tavoitteena on rikoksen uhrin tarpeenmukainen, inhimillinen ja tasavertainen kohtelu ja toiminta rikoksen uhrin puolestapuhujana ja tarpeiden tulkitsijana. RIKU:n toiminnassa on oleellista rikoksen uhrin asemaa parantaviin työryhmiin osallistuminen, yhdessä eri viranomaisten ja muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. RIKU:n palvelut ovat valtakunnallisia puhelin- ja verkkoauttamispalveluita sekä henkilökohtaista palvelua 30 palvelupisteessä ympäri Suomea. (RIKU 2019.)

2.3 Väkipalautus sosiaalityö

Erityisosaaminen sosiaalityössä liittyy kompleksisten elämäntilanteiden ja ilmiöiden parissa toimimiseen. Kompleksisuudesta johtuen vaativiin tilanteisiin liittyy tekijöitä, joita sosiaalityössä on vaikeaa nimetä ja paikantaa. Tilanteiden ratkaisemiseen vaaditaan eri alueisiin liittyvän tiedon lisäksi kykyä yhdistää tieto uudenlaiseksi kokonaisuudeksi. Näin sosiaalityön erityisosaaminen ei kohdennu yhden kysymyksen tai asian syvälliseen tuntemiseen. Enemmänkin se vaatii laajojen kokonaisuuksien hahmottamista ja ydinongelmien tunnistamista. (YliRuka, Vartio, Pasanen & Petrelius 2018, 58.)

Sosiaalihuollon peruspalveluina kuvataan kuntien sosiaalitoimessa sosiaalilainsäädännön perusteella järjestettäviä palveluja. Erityispalveluja ovat puolestaan palvelut joihin tarvitaan erityisosaamista, mitä sosiaalitoimistossa ei ole. (Arponen 2002, 6-7.) Erityispalveluiksi voidaan lukea suurin osa sosiaalityön alaan kuuluvista tehtävistä kuten turvakotityö ja muu väkivaltatyö (Lindqvist 2009, 78; Säävälä ym. 2006, 57). Sosiaalityössä tarvitaan sekä yleissosiaalityön asiantuntijuutta, että spesifeihin kysymyksiin kohdistuvaa osaamista (Lindqvist 2009, 79). Filppa (2002) tuo esiin sosiaalityön ammatillisen vahvuuden tärkeimpinä elementteinä laaja-alaisuutta ja kokonaisvaltaisuutta: tiedon ja osaamisen laaja-alaisuudessa piilee sosiaalialan erityisyys.

Väkivaltatyötä tekevät organisaatiot voidaan jakaa yleisiä palveluja tarjoaviin ja väkivaltaerityisiin organisaatioihin. Nyqvist (2001) puolestaan jakaa viralliset auttamistahot kolmeen luokkaan: psykososiaaliseen, terveydenhuollolliseen ja juridiseen. Turvakodit lukeutuvat väkivaltaerityisiin organisaatioihin, jossa on ammattitaito ja osaaminen väkivaltaa kokeneiden auttamiseen. Turvakotityön fokus ja perustehtävä on nimenomaan lähisuhdeväkivaltaa kokeneen auttaminen. Lisäksi väkivaltatyötä tekevät yleisiä palveluja tarjoavat organisaatiot kuten poliisi, oikeuslaitos, sosiaalityö, terveydenhuolto ja perheneuvolat. Yleisissä organisaatioissa väkivaltatyö on yksi osa kokonaisuutta, kun taas väkivaltaerityisissä työmuodoissa työ koskettaa nimenomaan väkivaltatyötä, kuten lähisuhdeväkivaltaa. (Ojuri & Laitinen 2015, 13.)

Ilmiönä väkivalta on ammatillisessa työssä moniulotteinen ja ristiriitainen. Väkivaltakokemusten kohtaamiseen ja väkivaltaan ilmiönä liittyvät kysymykset halusta ja haluttomuudesta tietää ja kuulla pahuudesta. Väkivalta kokemusten ja ihmisten tarinoiden äärelle tuleminen voi laukaista työntekijässä vastareaktion, haluttomuuden tietää. Sosiaalityössä, viranomaiskäytännöissä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa väkivallan muotojen, kokemusten ja niiden merkityksen tunnistaminen edellyttää halun tietää ja tuottaa tietoa. (Laitinen & Nikupeteri 2013, 432). Hurtig ja Laitinen (2006) toteavat pahuuden käsitteen olleen pitkään epämuodikas, joka on nyt noussut uudelleen keskusteluun. Pyrkimys myönteiseen ajatteluun on leimannut ammatillista työtä. Mystifioinnin sijaan pahan ymmärtäminen arkisena ja konkreettisena ilmiönä mahdollistaa sen kohtaamisen ja ratkaisemisen. (Hurtig & Laitinen 2006, 9.) Vastenmielisten asioiden hoitaminen kuuluu ammatilliseen vastuuseen (Paavilainen & Pösö 2003, 51). Väkivaltatyössä on oleellista riittävä tieto väkivallasta ilmiönä sekä perheessä tapahtuvan väkivallan seurauksista.

Väkivaltaa kokeneiden asiakkaiden oireiden ja käyttäytymisen oikeanlainen ymmärtäminen auttaa työntekijää auttamistyössä. Riittävä tieto auttaa myös työntekijää jaksamaan vaativassa väkivaltatyössä. (Lohtander 2006, 136.)

Arnkil ja Heino (2014) toteavat sosiaalihuollon toimivan viimesijaisen turvan kysymysten parissa, jolloin nämä ongelmat ovat väistämättä ”pirullisia”. Näitä ”pirullisia” ongelmia ei voi määritellä tarkasti vaan toimijat määrittelevät ne omilla tavoillaan. Ongelman voidaan todeta olevan kesy, jos se voidaan etukäteen määritellä ja siihen löytyy oikeita vastauksia. Sosiaalityössä ongelmat ovat harvoin kesyjä, ne kietoutuvat toisiinsa eikä tilanne näytä olevan helpottumaan päin. (Arnkil & Heino 2014, 283.)

Turvakodeissa tehtävä väkivaltaerityinen sosiaalityö on työotteeltaan asiakkaan sosiaalisen kokonaistilanteen kartoittamista, jossa väkivaltaerityisyys otetaan selkeästi keskiöön. Turvakodeissa väkivaltatyön ammattilaiset tarjoavat väkivaltaa kokeneille ja sen uhan alla eläville ympärivuorokautisen turvan, kriisiapua ja tukea selviytymiseen. Keskusteluapua saa päivittäin spontaanisti syntyviin keskusteluihin ja tarpeen mukaan asiakas voi aina halutessaan tulla juttelemaan vuorossa olevan työntekijän kanssa, myös yöaikaan paikalla on koulutettu turvakodin työntekijä. Osassa turvakoteja on nimetyt lapsityöntekijät, jotka keskittyvät ja koulutautuvat lasten kanssa tehtävään väkivaltatyöhön. Tämän hetken ajatuksena on se, että turvakodeissa tehdään lapsityötä ajatuksella: ”kaikki tekevät kaikkea”. Mielestäni erityisesti lapsiin orientoituneet väkivaltatyön ammattilaiset ovat tärkeä resurssi turvakodeissa, vaikka hekin tekevät väkivaltatyötä myös aikuisten kanssa. Heillä on kuitenkin erityiskiinnostus lapsiin, mikä tuo työskentelyyn lisäarvoa ja laatua. Näin myös lapsen etu, vaikuttamismahdollisuus ja mielipide saadaan esiin. Orasen (2008, 9) mukaan lasten ja nuorten vaikuttamisen mahdollisuudet toteutuvat vain, jos he itse pääsevät mukaan asioiden käsittelyyn.

Turvakotityön avun saavutettavuus tarkoittaa sitä, miten helppoa väkivaltaa kokevan tai sen uhan alla elävän on hakeutua avun piiriin. Pelkästään turvakodin läheisyys ei vaikuta turvakotien saavutettavuuteen eli siihen hakeutuuko uhri turvakotiin. Vaikuttamista tarvitaan myös siihen, miten turvakoteihin liittyviin asenteisiin ja mielikuviin voidaan vaikuttaa. Väkivallan uhreilla on paljon tietämättömyyttä, virheellisiä käsityksiä ja asenteita, jotka ovat syitä, miksi väkivaltaa kokenut ei hakeudu avun piiriin tai päätös turvakotiin lähtemisestä lykkääntyy aina vaan eteenpäin. Asiakkailla on myös leimaantumisen pelkoa ja häpeää siitä, mitä hänen lähipiirissään tapahtuu. Mielikuvat turvakodista voivat olla kovin erilaisia kuin

mitä todellisuus on. Mielikuvat ovat yhteiskunta- ja kulttuurisidonnaisia, joihin voi vaikuttaa kulttuurisesti värittyneet ja yhteiskunnan normittamat ja arvottamat käsitykset väkivallasta ja sen kohtaamisesta. Kysymys on myös siitä, onko väkivalta yksilön vai yhteiskunnan ongelma. (Ojuri & Laitinen 2015, 18.)

Turvakotityössä väkivaltatyön ammattilaiset näkevät tilanteita ja asioita, jotka viivyttävät tai estävät avun hakemisen. Tiedonpuute näkyy turvakotityössä: väkivaltaa ei tunnisteta, sitä ei oteta puheeksi, ollaan tietämättömiä siitä millainen väkivalta on turvakotiin tulon kriteeri ja millainen paikka turvakoti ylipäänsä on. Tietämättömiä ollaan myös siitä mitä turvakodissa tapahtuu tai kuka maksaa turvakotipalvelun. Asiakkailla on pelkoa liittyen lastensuojeluun, usein kysytään, otetaanko lapset nyt huostaan. Pelosta ja häpeästä voi muodostua este turvakotiin hakeutumisessa. Lisäksi on kulttuurillisia ja yhteisöllisiä syitä, jotka estävät avun hakemista. Paradoksaalista on myös se, etteivät väkivallan uhritkaan aina tunnista väkivaltaa tai ovat epävarmoja onko kyse väkivallasta, kun ei ole fyysisen väkivallan merkkejä nähtävissä. (Ojuri & Laitinen 2015, 24.)

Nykyisin turvakotityö luokitellaan yhdeksi sosiaali- ja terveydenhuollon erityisalueeksi, väkivaltatyöksi. Turvakodissa tehtävää työtä voidaan määritellä väkivallan ehkäisyksi ja väkivallan aiheuttamien haitallisten seuraamusten vähentämiseksi (korjaavaksi työksi). Muutosta turvakotityössä on työn ulottaminen väkivallan välittömien uhrien auttamisesta väkivallalle välillisesti altistuneiden auttamiseen. Vuosien myötä laitospalvelun ohelle on tullut yksilö- ja ryhmämuotoiset avopalvelut. Turvakodeilta edellytetään moniammatillista henkilöstöä sekä vahvaa ilmiö- ja menettelytason osaamista. (Matela 2012, 84.)

Sosiaalityölle on turvakodeissa muodostunut asiakastyötä koordinoiva ja hallinnoiva rooli. Tähän liittyy vahvasti tiivis yhteistyö turvakotien ulkopuolisiin toimijoihin. Tärkeimpinä yhteistyötoimijoina ovat sosiaalityö, lastensuojelu, poliisi, seurakunnat, rikosuhripäivystys ja oikeusapu. Turvakotityön haasteena on lyhytkestoisen kriisityön ja pitkäjänteisen muutostyön yhdistäminen nopeasti muuttuvissa olosuhteissa. (Matela 2012, 85.)

3 TURVAKOTIPALVELUJEN JÄRJESTÄMINEN

Vuoden 2015 alusta tuli voimaan laki (1354/2014) valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle (myöhemmin turvakotilaki), jolloin vastuu turvakotipalveluiden järjestämisestä siirtyi kunnilta valtiolle. Lain tarkoituksena on varmistaa Suomeen riittävä turvakotiverkosto niin, että jatkossa turvakoti on jokaisen ulottuvilla. Vuonna 2015 Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten ylläpitämiä turvakoteja oli 12. Tästä turvakotiverkosto on kasvanut vuosi vuodelta. Vuonna 2018 turvakoteja oli 27 ja niissä oli yhteensä 179 perhepaikkaa. Tänä vuonna Suomessa aukeaa yksi uusi turvakoti ja neljään olemassa olevaan turvakotiin tulee lisäpaikkoja, näin turvakoteja on yhteensä 28 ja perhepaikkoja yhteensä 202. Etelä-Suomessa turvakoteja on 12, Lounais-Suomessa 2, Itä-Suomessa 3, Länsi- ja Sisä-Suomessa 5, Pohjois-Suomessa 3 ja Lapissa 1 turvakoti. Turvakoteja ylläpitävät ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten lisäksi erilaiset yhdistykset ja liitot sekä kunnat. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos vastaa turvakotipalveluiden järjestämisestä, kehittämisestä ja koordinoinnista. Tavoitteena on saada valtakunnallisesti kokonaisvaltaiset ja laadukkaat turvakotipalvelut. Palvelut ovat asiakkaille maksuttomia ja saatavilla asuinpaikasta riippumatta. (mm. Särkelä 2016; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Turvakodit tarjoava lähisuhdeväkivallan kokijoille ympärivuorokautista turvattua asumista sekä akuuttiin kriisiin liittyvää psykososiaalista tukea, ohjausta ja neuvontaa. (kuvio 2.) Turvakodeissa lapsen tilanteeseen kiinnitetään erityisesti huomiota. Turvakodit ovat kodinomaisia paikkoja, jossa voi olla suojassa lähisuhdeväkivallalta ja jossa saa apua väkivallantekijästä erkaantumiseen. Turvakodeissa on aina (24h/7) paikalla lähisuhdeväkivallan käsittelyyn koulutettua henkilökuntaa. Apua, tukea ja neuvontaa saa väkivaltatilanteen käsittelyyn ja siitä selviytymiseen myös puhelimitse ympäri vuorokauden. Turvakoteihin voi hakeutua oma-aloitteisesti ja asiakkaalla on mahdollisuus valita turvakoti, johon hän haluaa mennä. Suositeltavaa on olla yhteydessä turvakotiin ja selvittää mikä kyseisen turvakodin paikkatilanne on. Turvakoteihin ohjautuu asiakkaita viranomaisten ja sosiaali- ja terveydenhuollon kautta. Turvakodista lähdön jälkeen asiakkaita ohjataan, kunkin tarpeen mukaisesti, yhdistyksen omiin väkivaltatyön avopalveluihin tai muihin työmuotoihin tai yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin. (ks. Lahden ensi- ja turvakoti; Terveiden ja hyvinvoinninlaitos.)

Kuvio 2. Turvakotipalvelut (THL 2019)

Valtioneuvoston asetus (598/2015) turvakotipalvelujen tuottamiselle asetettavista edellytyksistä astui voimaan 1.6.2015. Asetuksen 1§ määrittelee turvakodin henkilöstön kelpoisuuden ja osaamisen: *"turvakodin vastuuhenkilöllä on oltava sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) 3§:ssä säädetty kelpoisuus sekä alan perehtyneisyyttä ja työkokemusta lähisuhdeväkivallan kriisityöstä. Turvakodin tuki- ja ohjaustyötä tekevillä tulee olla sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa tai terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) sosiaali- ja terveydenhuollon korkeakoulututkinto sekä perehtyneisyyttä ja työkokemusta lähisuhdeväkivallan kriisityöstä"* (Valtioneuvoston asetus 598/2015).

Jokaisessa turvakodissa on yksi sosiaalityöntekijä, jonka vastuulla on asiakasprosessista vastaaminen. Sosiaalityöntekijöille ei ole vielä laadittu työnkuvaa, joka olisi varsin tervetullut. Lahden ensi- ja turvakoti ry:n turvakodissa on neljä perhe- ja kriisityöntekijää kaksivuorotyössä ja kaksi perhe- ja kriisityöntekijää yötyössä. Useimmissa turvakodeissa käytetään nimitystä ohjaaja, sekä vastaava ohjaaja, ja heidän määrä vaihtelee turvakodin

perhepaikkojen määrän mukaisesti. Lähiesimies tai turvakodin johtaja ovat pääsääntöisesti sosiaalityöntekijöitä.

Turvakotipalveluita järjestetään myös kansainvälisesti. Esimerkiksi Englannissa Lontoon alueella toimii useita turvakoteja, Ruotsissa toimii Unizonin järjestämiä turvakoteja sekä Tanskassa toimii myös turvakoteja (Dansk Kvindesamfund Krisecentere 2019; Oulun ensi- ja turvakoti 2018; Unizon 2019). Lontoossa toimii Solace Women's Aid organisaatio, joka ylläpitää valtion varoilla ja osin lahjoitusvaroilla turvakoteja Lontoon alueella. Organisaation työmuotoina on myös neuvonta ja terapia sekä väkivallan uhreille, että tekijöille sekä ammattilaisten kouluttaminen ja yhteistyö eri viranomaisten ja organisaatioiden kanssa. Turvakodeissa on paikkoja yhteensä 122 perheelle. Käyttöaste on lähes 100%. Työntekijöitä organisaatiossa työskentelee yli 150 henkilöä. Osa työntekijöistä on sosiaalityöntekijöitä muuten henkilökunnalle ei ole pätevyysvaatimuksia, mutta vuoden kestävään koulutukseen jokaisen tulee osallistua. (Oulun ensi- ja turvakoti 2018.)

Lontoon turvakodissa henkilökunta on paikalla maanantaista perjantaihin kello 9-19 välisenä aikana. Häätapauksessa henkilökuntaan voi ottaa yhteyttä muunakin aikana. Tarvittaessa asiakkaat ohjataan väliaikaiseen paikkaan, jos turvakodit ovat täynnä. Turvakotipalvelut ovat asiakkaalle maksullisia. Asiakkaan on mahdollista saada asumistukea ja asiakkaan tilanteen mukaan maksuvapautusta turvakotimaksusta. Turvakodissa oloaika on useita kuukausia, puolesta vuodesta vuoteen. Jakso käsittää akuutin kriisivaiheen avun, joka kestää noin kolme kuukautta ja seuraavien kolmen kuukauden ajan keskitytään voimaannuttavaan työskentelyyn. Pitkien jaksoiden etuna on se, että asiakkaat palaavat harvoin takaisin turvakotiin. Nais- ja miesasiakkaat eivät asu samassa turvakodissa, miehille on yksi turvakoti Lontoossa. (Oulun ensi- ja turvakoti 2018.)

Ruotsissa on useita Unizonin järjestämiä turvakoteja, joista suurin osa on naisille tarkoitettuja. Turvakodeilla on laaja tietämys miesten naisiin kohdistuvasta väkivallasta sekä pitkä kokemus kriisissä olevien naisten ja lasten auttamisessa. Turvakodeilla on asuntoja, joissa aikuiset ja lapset voivat olla ja saada tukea rajoitetun ajan. Turvakodeissa on myös saatavilla tukipalveluita puhelimitse ja sähköpostitse. (Unizon 2019.)

Kööpenhaminassa toimii yksi Tanskassa olevista turvakodeista, joka on keskittynyt väkivaltaa kokevien naisten ja lasten auttamiseen. Turvakoti tarjoaa apua ja tilapäisen asumisen

asiakkaille, jotka ovat kokeneet fyysistä tai henkistä väkivaltaa tai sen uhkaa. Turvakodissa kiinnitetään huomiotaan fyysiseen turvallisuuteen ulko-oven videovalvonnalla. Turvakotiin voi ottaa yhteyttä itse tai jonkun muun ohjaavana. Turvakoti on auki 24 tuntia vuorokaudessa ympäri vuoden. (Dansk Kvindesamfund Krisecentere 2019.)

3.1 Sosiaalityö turvakodissa

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 15§ mukaan sosiaalityöllä tarkoitetaan ”asiakas- ja asiantuntijatyötä, jossa rakennetaan yksilön, perheen tai yhteisön tarpeita vastaava sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus, sovitetaan ne yhteen muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa, sekä ohjataan ja seurataan sen toteutumista ja vaikuttavuutta. Sosiaalityö on luonteeltaan muutosta tukevaa työtä, jonka tavoitteena on yhdessä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen kanssa lieventää elämäntilanteen vaikeuksia, vahvistaa yksilöiden ja perheiden omia toimintaedellytyksiä ja osallisuutta sekä edistää yhteisöjen sosiaalista eheyttä.” Sosiaalihuoltolakia uudistettiin 1.4.2015 alkaen, jolloin lainsäädäntö huomio ensimmäistä kertaa lähisuhde- ja perheväkivallan sekä kaltoinkohtelun. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.) Turvakodeissa sosiaalityötä tehdään yhteistyössä lastensuojelun, aikuissosiaalityön ja aina kyseisen asiakkaan tarpeiden mukaan eri toimijoiden kanssa. Tavoitteena on yksilön ja perheen kokonaisvaltainen auttaminen. Väkivaltatyö on oma osaamisalueensa, josta tietoutta ja osaamista jaamme hyvin mielellämme eri yhteistyökumppaneille.

Sosiaalityön tehtäviin ja sisältöihin vaikuttaa se, minkälaisessa organisaatiossa sosiaalityöntekijä työskentelee. Sosiaalityöntekijöitä on esimerkiksi erilaisissa terveydenhuollon organisaatioissa, koulutoimissa ja järjestöjen tehtävissä. Sosiaalihuollon palvelurakenne painottuu perustason palveluihin eli palveluihin, joita kunnat tarjoavat. Suuren osan sosiaalihuollon erityispalveluista tuottavat kolmannen sektorin järjestöt omalla asiantuntemuksellaan. Kolmannen sektorin järjestöjä ovat esimerkiksi lastensuojelujärjestöt, jotka tuntevat parhaiten oman jäsenkuntansa. (Kananen 2017, 31, 35–36.)

Särkelän (2016) mukaan järjestöillä on ollut Suomessa vahva asema erityisesti sosiaalipalveluiden tuottajana. Palveluita on toteutettu kumppanuussuhteissa kuntien kanssa. Erityinen arvo järjestöjen toiminnalla on erityisesti monimutkaisissa ongelmissa ja palvelukokonaisuuksissa. Näissä tilanteissa järjestöjen erityisosaaminen tulee esiin ja osaksi palvelukokonaisuutta. Järjestöt toimivat niiden ihmisten puolesta, jotka muutoin tulevat

heikosti kuulluksi ja joilla on vaarana jäädä palveluiden ulkopuolelle. Kuntien palvelujärjestelmässä järjestöt ovat tiivisti mukana paikallisesti merkittävänä, ja jopa ainoana, palvelujen kehittäjinä ja tuottajina. Järjestöt ovat olleet palveluiden ja uusien tuen muotojen kehittäjiä. Esimerkiksi Ensikotien liitto, nykyisin Ensi- ja turvakotien liitto, käynnisti RAY:n rahoituksella kokeilun turvakotitoiminnasta, joka myöhemmin vakiintui liiton jäsenyhdistysten vastuulle. Myöhemmin, kun palvelu oli kehitetty, vastuu siitä siirtyi kunnille, joko itse hoidettavaksi tai palvelu ostettavaksi kuntalaisille ostopalveluina järjestöiltä. Turvakotityö vaatii erityisosaamista, jonka kunnat ostivat järjestöiltä. Näin kuntien ja järjestöjen välille syntyi tiivis pitkäjänteinen kumppanuussuhde. (Särkelä 2016, 40–41.)

Sosiaalihuoltolaki on niin sanottu yleislaki. Lastensuojelulaki on puolestaan erityislaki, jonka 1§ käsittelee lain tarkoitusta: ”lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.” 2§ puolestaan käsittelee vastuuta lapsen hyvinvoinnista: ”lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin”. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.) Perheen (useimmiten äiti ja lapsi/lapset) tultua turvakotiin tehdään pääsääntöisesti lastensuojeluilmoitus lastensuojeluntarpeenarviointia varten. Nykyisin lastensuojeluntarpeenarviointi- ilmoitus pyritään tekemään yhteistyössä huoltajan kanssa. On tilanteita, joissa olen yhdessä äidin kanssa soittanut lastensuojelun työntekijälle, jotta pelko ja se vanha ”peikko” lastensuojelusta hälvennyisi. Turvakodissa tuodaan esiin sitä, että lastensuojelun kautta perhe saa nopeammin palveluita, joita perhe tarvitsee selviytyäkseen arjesta. Yhteistyöpalaveri järjestetään useimmiten turvakodissa lastensuojelun ja mahdollisten muiden asiaan liittyvien tahojen kanssa. Nyqvistin (2011, 76) mukaan usein ennen turvakotiin tuloa väkivallan olemassaolo on saatettu kieltää lastensuojelutoimenpiteiden pelon vuoksi.

3.2 Aiempia tutkimuksia turvakodeissa tehtävästä työstä

Livny ja Katz (2018) ovat tehneet kirjallisuuskatsauksen, jossa käsiteltiin lapsen pahoinpitelyä. Tutkimuksen mukaan lapsen pahoinpitely on maailmanlaajuinen ongelma, mihin tarvitaan sekä yhteistyötä perheiden ja koulujen välillä että yhteistyötä poliittisten päättäjien ja ammattilaisten välillä.

Perheväkivaltaa koskevat tutkimukset etnisten vähemmistöjen yhteisöissä korostavat, että sosiaaliset normit, perhestruktuurit ja kulttuurikäytännöt ovat keskeisiä naisiin kohdistuvan väkivallan laukaisijoita. Tutkimus tuloksen mukaan erityisesti etnisen taustan omaavat naiset pelkäävät leimaantumisen tunnetta, jos he tuovat esille perheväkivaltaan liittyviä kokemuksiaan. (Simon-Kumar, Priya , Young-Silcock & Nirmala 2017.)

Judy Hughesin (2017) tutkimuksessa nousi esiin, että naiset jotka tunsivat olonsa turvakotijakson aikana turvallisiksi ja arvostetuksi kokivat tulleen autetuiksi. Haastattelut osoittivat sen, kuinka tärkeää turvakotijaksolla on asiakkaan ja työntekijän, hänen puolestapuhujan, välille syntyvä hyvä suhde. Turvakodin ympäristö nousi esiin tärkeänä seikkana asiakkaan hyvän kokemuksen määrittäjänä. Esiin nousi myös se, että turvakodit ovat ratkaiseva palvelu naisille, jotka kokivat väkivaltaa lähisuhteissaan.

Sabina Belshaku (2016) on tutkinut sosiaalityöntekijän roolia perheväkivallan uhrien keskuksessa. Tutkimuksessa tulee esiin, että turvakodin sosiaalityöntekijän tulee olla perehtynyt perheväkivaltaan kuten väkivallan muotoihin, - seurauksiin ja tapoihin auttaa väkivallan uhreja. Tutkimukseen osallistuneista naisista suurin osa tiesi turvakoti palveluista ja he olivat käyttäneetkin palveluja. Naiset korostivat, että valtion pitää olla enemmän tietoisia heidän tarpeistaan, kuten tarpeesta saada lisätietoa väkivallasta. Edellytyksenä tälle on valtion taloudellisen tuen lisääminen tärkeisiin palveluihin kuten psykososiaaliseen tukeen. Tutkimukseen osallistuneet toivat esiin myös sitä, että turvakodin sosiaalityöntekijöiden roolia tulisi laajentaa ja vahvistaa. Tutkimuksen tarkoituksena oli parantaa valtion tarjoamia palveluita perheväkivallan uhreille.

Auli Ojuri ja Merja Laitinen (2015) ovat tehneet selvityksen ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten turvakotityön sisällöistä ja vaikutuksista. Selvitys käsittelee naisiin kohdistuvaa väkivaltaa yhteiskunnallisena ja ammatillisena kysymyksenä ja turvakotia väkivaltatyön auttamisympäristönä. Johtopäätöksissään he tuovat esiin turvakodeissa tehtävää

työtä erittäin merkittävänä väkivaltatyön aihealueella, katsottuna asiakkaiden kokemusten ja selviytymisen näkökulmasta. Selvityksessä tulee esiin turvakodeissa työskentelevien vahva palvelujärjestelmäosaaminen, he tukevat asiakasta erilaisissa palveluissa asioimisissa kuten asunnon etsiminen, erilaisten lomakkeiden täyttäminen, toimeentulotuen hakeminen ja lasten huollon ja tapaamisten järjestäminen. Työn keskiössä on tiedon lisääminen väkivallasta ja sen muodoista, jolloin asiakas saa ymmärryksen mikä on väkivaltaa. Selvityksessä korostuu turvakotien toiminnan ja vaikuttavuuden kiinnittyminen palvelujärjestelmän kokonaisuuteen, jossa toimivan palvelujärjestelmän keskeisiä tekijöitä ovat moniammatillinen yhteistyö ja yhteistyöosaaminen. Väkivaltaa kokeneen kohtaamisessa oikea-aikainen, oikeanlainen ja riittävän pitkä avunsaanti ovat selviytymisen edellytyksiä. (Ojuri & Laitinen 2015, 44 – 45.)

Shahana Rasoolin (2012) tutkimuksessa kävi ilmi, että naiset eivät tiedä miten sosiaalityöntekijät voisivat auttaa heitä perheväkivaltatilanteissa. Harvat naiset olivat tietoisia turvakodeista ja niiden roolista väkivaltatilanteissa. Tiedon puutteen vuoksi naiset saapuivat turvakotiin mutkien kautta vahingossa.

Carolina Øverlienin (2011) tutkimuksen kohteena olivat lapset, jotka olivat turvakodissa äidin kanssa. Tutkimuksen kohteena oli viiden lapsen ja teinin, iältään 11-17 vuotta, tarinat heidän toiveistaan ja huolistaan tulevaisuudesta. Lapset ja nuoret puhuivat hyvästä elämästä, mikä voidaan ymmärtää normaalina elämänä kuten turvallinen koti, koulu ja ystävät. Tarinat asettuivat aikaan juuri ennen ja jälkeen turvakotijakson.

Jonna Puhakainen (2006) on tutkinut pro gradu tutkimuksessaan turvakotien tulkintakulttuureita, tutkimus käsittelee suomalaisten turvakotien hegemonisia diskursseja. Tutkimuksessaan Puhakainen oli kiinnostunut turvakotien ideologiasta ja miten se näkyy työntekijöiden puheessa turvakotityöstä ja millaisia erottavia ja yhdistäviä diskursseja turvakodeista löytyy. Tutkimus tulokset osoittivat, että erilaisilla taustoilla olevilla turvakodeilla on osittain omansalaiset tulkintakulttuurit ja osittain yhteinen tulkintakulttuuri.

Terhi Laine (2006) on tutkinut tutkimusartikkelissaan turvakodin työntekijöiden identiteettejä ja niihin liittyviä tiedon muotoja. Yksi sosiaalialan tutkimuksen ja työn ydinkysymyksiä on kysymys siitä, millaista tietoa työntekijät asiakastyötä tehdessään käyttävät. Tieto voidaan pelkistä teoreettiseen tietoon ja käytännölliseen ja kokemukselliseen tietoon sekä reflektiiviseen tai refleksiiviseen tietoon. Tutkimuksessa Laine on kiinnostunut siitä, miten sosiaalialan käytännöissä rakentuva tieto yhdistyy työntekijän identiteettimäärittäykseen.

Artikkelissa hän kuvaa turvakotityötä työntekijöiden näkökulmasta ja etsii vastausta siihen, millaisia identiteettejä työntekijöiden haastattelupuhe tuottaa. Aineiston analyysissä Laine käytti tulkintarepertuaareja, jotka ovat yhtenäisiä ja ristiriidattomia puhekokonaisuuksia; tulkintarepertuaari tuottaa identiteetin. Tulokset osoittavat työntekijän ja asiakkaan eroa kuvaavan repertuaarin tuottavan erilaisen työntekijän identiteetin; puhe sisälsi jopa vaihtoehdottomuutta ja melkein pakkoa kuvaavia ilmaisuja. Samankaltaisuus repertuaari puolestaan rakensi kumppanuutta; tällöin puhuja asettui asiakkaan asemaan. Turvakotityössä erillisen työntekijän identiteetti voi korostua, kun työtä ohjaavan periaatteena on lapsen etu. Kumppanuus identiteetin kautta työntekijä voi liittoutua asiakkaan kanssa. Tämä korostuu työskenneltäessä väkivaltaa kokeneiden kanssa. Turvakodissa tehtävässä työssä tulkitsijaidentiteetti yhdistää kumppanuuden ja erillisen työntekijä identiteetin ja toimii tukena tiedon muotojen yhdistämisessä. Hämmäntävät tai ristiriitaiset asiat eivät ratkea kumppanuuden tai erillisen työntekijäidentiteetin kautta. Vastauksia eivät myöskään yksin anna informaallinen tai formaalinen tieto, vaan näiden luova yhdistäminen.

Auli Ojuri (2004) on tehnyt väitöstutkimuksen parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämänculussa ja selviytymisestä. Tutkimuksessa todetaan naisten hakevan apua sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista sekä turvakodeista. Naiset ovat kokeneet julkisen palvelujärjestelmän näennäisenä, syyllistävänä kohtaamisena tai täydellisenä kohtaamattomuutena sekä ongelman kieltävänä. Tutkimuksen mukaan turvakotien väkivaltaspesifin avun merkitys on naisten selviytymisessä kiistatonta ja turvakodit olivat ratkaisevassa merkityksessä naisten selviytymisessä.

Hannele Forsbergin (2002) julkaisu on viisivuotisen Lapsen aika – projektin loppuarviointi. Arviointi perustuu lasten palvelupolkujen kuvauksiin ja haastatteluihin turvakoti asiakkuuden aikana. Teoksessa nostetaan näkyväksi väkivallan vaikutuspiirissä elävien lasten todellisuutta ja ristiriitoja. Lasten kokemuksista esiin nousi aika, joka on keskeinen tekijä lasten kanssa työskentelyssä. Lapsilta saatu palaute turvakotien työskentelytavoista oli rohkaisevaa, turvallinen tila ja aikuisten aika nousivat esiin tärkeinä tekijöinä lapsen mielestä. Tärkeänä koettiin mahdollisuus puhua omista kokemuksista, mutta yhtä tärkeänä esiin nousi mahdollisuus leikkiä ja olla puhumatta.

3.3 Asiantuntijuus yhteistyöverkostossa

Sosiaalityössä kohdattaville ilmiöille on ominaista se etteivät ratkaisut ole pelkästään yhden ammattikunnan tai osaamisalueen käsissä. Esimerkkinä lähisuhdeväkivalta ja siihen liittyvät tilanteet jotka vaativat monenlaista työskentelyä samanaikaisesti yhteen sovittaen. Lähisuhdeväkivalta tilanteen käsittelyyn liittyy akuutin turvallisuuden varmistamista, kriisi- ja terapeutista työtä sekä lasten että aikuisten kanssa, sekä apua ja tukea mahdolliseen eroon liittyvissä asioissa. Pelkästään yhden väkivaltatyöhön erikoistuneen asiantuntijan, tai organisaation, tuella tilanteet eivät useinkaan ratkea. Tarvitaan monenlaista osaamista ja erilaisten palveluiden yhdistämistä toimivaksi kokonaisuudeksi. Väkivaltailmiöiden asiakastilanteiden hoitamista ja käsittelyä vaikeuttaa eri tahojen yhteisen tiedonmuodostuksen ja tavoitteiden puutteet sekä selkeät sopimukset rooleista ja vastuista. (Yliruka, Vartio, Pasanen & Petrelius 2018, 64.)

Asiakkaan kokonaistilanteen hallintaan liittyy palvelujärjestelmän tunteminen, moniammatillinen yhteistyö sekä verkostotyö. Verkostotyön ja moniammatillisen työn osaaminen tarkoittaa kykyä työskennellä yhteistyössä asiakkaan edun mukaisesti eri ammattilaisten ja palvelujen tuottajien kanssa. Sosiaalityöntekijän tehtävänä on koota verkostot asiakkaan asian ympärille ja yhteistyössä tuotetun tiedon kokoaminen asiakkaan tarpeiden mukaisten ratkaisujen esiin saamiseksi. (YliRuka, Vartio, Pasanen & Petrelius 2018, 58.)

Sosiaalityön sisällä on esiintynyt paineita asiantuntemuksen eriyttämiseen niin, että työskentelyssä määritellään erikoistunut tehtäväalue. Samalla sosiaalityössä on korostunut moniammatillinen yhteistyö sekä työskentely erilaisten virallisten ja epävirallisten verkostojen kanssa. Avoin vuorovaikutteinen työskentely korostuu lastensuojelussa ja muilla vaativilla aihealueilla, joihin väkivaltatyö vahvasti kuuluu. Erityistoimipisteiden, kuten turvakotien, sosiaalityöntekijöiden on osoitettava oman ammatillisen osaamisensa erityinen merkitys asiakkaan auttamisessa ja organisaatioiden tavoitteissa. Tässä onnistuminen lisää sosiaalityön tasavertaisuutta. Turvakotien sosiaalityölle on ominaista toimia osana moniammatillista yhteistyötä. (Raunio 2009, 52, 55.) Paavilaisen & Pösön (2003) mukaan verkostot voivat toimia asiantuntijakeskeisesti tai asiakaslähtöisesti yhteistyössä asiakkaan kanssa. Moniammatillinen yhteistyö tai verkostotyö ei aina ratkaise likaisen työn piirteitä, se

voi myös siirtää likaisen työn muille. (Paavilainen & Pösö 2003, 50 – 51.) Tietynlainen erikoistuminen on tarpeellista ja toivottavaa, mutta vaarana siinä voi olla pirstaloituminen, jolloin oleelliseksi asiaksi nousee yhteiseen merkitykseen pyrkivä keskustelu. Siksi tarvitaan yhteistyötä, asiantuntijatietoa ja osaamista, jolloin päästään laadukkaampaan ja kokonaisvaltaisempaan asiakkaan tilanteen hoitamiseen. (Isoherranen 2005, 30, 32.)

Asiakas tarvitsee tuekseen sosiaali- ja terveysalan moninaisia palveluja ja asiantuntemusta haastavassa elämäntilanteessa. Asiakkaiden käsiteltävät asiat ja arki ovat aina vaan vaikeampia, jotka osaltaan pitkittävät auttamisprosesseja. (Hänninen & Poikela 2016, 148.) Turvakotityössä tulee esiin asiakkaan koko sen hetkinen elämäntilanne, johon voi liittyä lähisuhdeväkivallan lisäksi esimerkiksi mielenterveydenongelmia, päihdeongelmia, työttömyyttä tai syrjäytymistä. Asiakas saattaa turvakodissa kertoa ensimmäisen kerran koko elämänhistoriansa, kaikkine iloineen ja suruineen. Hännisen ja Poikelan (2016) mukaan sosiaalityön kontekstissa työn välineeksi rakentuvan vuorovaikutuksen tavoitteena on tuottaa palvelu, jossa asiakas tulee kuulluksi ja johon hän voi itse osallistua ja näin kokea omaksi prosessiksi. Suunnitelmallisen sosiaalityön auttaviksi tarkoitettujen palveluiden avoin ja näkyvä merkityksellisyys tukee dialogisuutta, jolloin voidaan neuvotella eri näkökumista ja samalla muodostaa uutta ymmärrystä arjen tilanteesta ja siihen liittyvistä tarvittavista toimenpiteistä. (Hänninen & Poikela 2016, 151, 153.) Arvostava kohtaaminen, aito läsnäolo, asiakkaan kuulluksi tuleminen, myötätunnon ja empatian osoittaminen korostuvat turvakodeissa tehtävässä sosiaalityössä. Ne mahdollistavat asiakkaan vaikeiden asioiden käsittelyn sekä hänen, usein ristiriitaistenkin, tunteiden kohtaamisen. (Hänninen & Poikela 2016, 154.)

Sosiaalityöntekijällä tulee olla osaamista erilaisista sosiaalisista ongelmista, kuten väkivallasta. Työssään sosiaalityöntekijät kohtaavat asiakkaista, joilla on monenlaisia ja monitahoisia ongelmia ja joskus jopa yli sukupolvisia ongelmia. Sosiaalityöntekijältä vaaditaan riittävää perustietämystä asiakkaan ongelmista ja dynamiikasta niin yksilön, perheen kuin yhteiskunnankin näkökulmasta katsottuna. Osaamista vaaditaan sellaisistakin asioista, joita ei sosiaalityöntekijän koulutuksessa opeteta, kuten esimerkiksi lapsen kasvu ja kehitys. Työskentelytaitona sosiaalityöntekijällä tulee olla hyvät vuorovaikutustaidot. Niillä on keskeinen merkitys asiakastyön onnistumisessa, ne edistävät työskentelyä haasteellisissakin tilanteissa. (Karttunen & Hietamäki 2014, 328 - 329.)

Moniulotteisissa ja haasteellisissa ongelmissa verkostoituminen on tehokas työskentelytapa. Perhe, tai yksilö, voi tarvita apua useaankin eri kertaan poliisilta, neuvolasta, terveydenhuollosta, turvakodista tai joltain muulta toimijalta selvitäkseen arjesta. Verkostotyö antaa mahdollisuuden läheiseen yhteistyöhön eri toimijoiden kesken. Yhtäläillä kuin työntekijöitä, myös asiakkaita tällainen työote helpottaa ja auttaa paremmin eteenpäin. Turvakotityössä avainasemassa on yhteistyö kuntien sosiaalityön kanssa ja eri toimijoiden kanssa, jotka ovat osallisina asiakkaan palveluketjussa. Yhteistyössä on haasteensa, aina se ei suju niin hyvin kuin olisi tarpeen. Saumattomasta yhteistyöstä muodostuu parhaimmillaan toimiva kaikkia osallisia auttava ja vahvistava yhteistyöverkosto. Perheelle tai yksilölle siitä voi muodostua toimiva turvaverkosto. (Huhtalo, Kuhanen & Pyykkö 2003, 31-32.)

Moniammatillisen yhteistyön käsite on tutkimusten mukaan epämääräinen. Se sopii monenlaisten yhteistyötapojen kuvaamiseen ja pitää sisällään monenlaisia ja monentasoisia ilmiöitä. Kysymys on yhteistyöstä, jota voidaan käyttää hyvinkin erilaisissa tilanteissa, kuten esimerkiksi asiakkaan päivittäisten ongelmien selvittämisessä. Käsitteenä yhteistyö merkitsee sitä, että yhteistyössä keskustellen etsitään ratkaisuja ongelmaan ja etsitään yhdessä uusia näkymiä asiakkaan tilanteeseen. Moniammatillisen, kollegiaalisen yhteistyön, etuna on se, että siinä saadaan yhteen useita eri tiedon- ja osaamisen näkökulmia. Yhteistyössä on keskeistä koota osaaminen ja tieto yhteen mahdollisimman kokonaisvaltaisen ymmärryksen saavuttamiseksi. Moniammatillista yhteistyötä kuvataankin eri asiantuntijoiden työskentelynä, jossa pyritään huomioimaan asiakkaan kokonaistilanne. (Isoherranen 2005, 13 – 14.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimustehtävä ja metodologiset valinnat

Tutkimukseni tarkoituksena oli nostaa esille turvakotien sosiaalityöntekijöiden ajatuksia siitä, mitä turvakodeissa tehtävä sosiaalityö käytännössä tarkoittaa. Tutkimuskysymysehdotuksia kysyin turvakotien sosiaalityöntekijöiltä, ja yhdeksi tärkeimmäksi nousi kysymys turvakotien sosiaalityöstä ja toiseksi nousi verkostoyhteistyö ja siinä turvakodin sosiaalityöntekijän rooli.

Tutkimuksessani etsin vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Miten väkivaltatyön erityisyys ilmenee turvakodeissa tehtävässä sosiaalityössä?
- 2) Millainen on turvakotien sosiaalityöntekijän rooli väkivaltaerityisessä verkostotyössä?

Tämän tutkimuksen toteutin laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimusotteella. Yleensä laadullisessa tutkimuksessa on kohteena ihminen ja hänen elämismailmansa (Varto 1992, 23). Laadullisessa tutkimuksessa kuvataan todellista elämää; todellisuus on moninainen ja sitä tutkitaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkijaa ohjaavat arvolähtökohdat, jotka muovaavat sitä, mitä ja miten pyrimme ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. Laadullisen tutkimuksen pyrkimyksenä on paljastaa tai löytää tosiasioita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.) Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tapahtumien tai ilmiöiden kuvaaminen, tietynlaisen toiminnan ymmärtäminen tai jollekin toiminnalle mielekkään tulkinnan antaminen. Laadullisen tutkimuksen pyrkimys ei koske tilastollisia yleistyksiä: oleellista on kerätä tietoa henkilöiltä, joilla on kokemusta tai tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Haastateltavien tulee olla kyseiseen tutkimukseen sopivia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98.) Laadullisessa tutkimuksessa on usein varsin pieni määrä tutkittavia tai aineistoja; se voi olla yksi tapaus tai vain yhden henkilön haastattelu. Laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena ei ole keskimääräisten yleistysten tai tilastollisten säännönmukaisuuksien etsiminen, tällöin

aineiston koolla ei ole merkitystä. Tarkoituksena onkin pyrkiä analysoimaan aineistoa niin perusteellisesti, että tieteellisyyden kriteerinä ei ole määrä, vaan laatu. (Eskola & Suoranta 2003, 18; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 181.)

Haastattelun etuna on se, että haastattelun aikana haastattelija voi oikaista väärinkäsityksen, toistaa kysymyksen, selventää asioita ja käydä haastateltavan kanssa keskustelua. Joustavuus tulee esille siinä, että kysymykset voidaan esittää tutkijan haluamassa järjestyksessä. Haastattelussa on tärkeintä saada mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta aiheesta. On suositeltavaa antaa haastateltavien tutustua tutkimuksen kysymyksiin, teemoihin tai aiheeseen jo ennen haastattelua, näin voidaan varmistaa haastattelun onnistuminen. Haastattelukysymykset onkin hyvä antaa haastateltavalle hyvissä ajoin ennen haastattelua. Käytännössä tämä toteutuu haastattelusta sovittaessa; haastateltavien täytyy tietää mistä haastattelussa on kyse. On myös eettisesti perusteltua kertoa haastateltavalle haastattelun aiheesta. (Hirsjärvi ym. 2009, 205; Tuomi & Sarajärvi 2018, 85 – 86.) Haastattelun etuna on myös se, että haastateltavat voidaan valita haastatteluun heillä olevan tiedon ja kokemuksen perusteella kyseisestä aiheesta. Etuna on myös se, että haastateltaviksi suunnitellut henkilöt suostuvat yleensä osallistumaan tutkimukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 86; Hirsjärvi ym. 2009, 206.) Haastattelulla on päämäärä, tiedon intressi, johon haastateltava kysymyksillään pyrkii. Tutkimuksen tavoite ohjaa tutkimushaastattelun tekijää. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 23.) Tutkijan tehtävänä on välittää tietoa haastateltavan kokemuksista, ajatuksista, tunteista ja käsityksistä (Hirsjärvi & Hurme 2006, 41).

4.2 Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Tässä tutkimuksessa käytin aineistonkeruumenetelmänä haastattelua. Hirsjärvi ja Hurmeen (2009, 34 – 35) mukaan haastattelu on joustava menetelmä, joka soveltuu hyvin tutkittaessa vain vähän tutkittuja alueita. Suomessa ei ole aiemmin tutkittu mitä tarkoittaa turvakodeissa tehtävä väkivaltaerityinen sosiaalityö, joten aineiston keruumenetelmänä haastattelu on perusteltu valinta. Tuomi ja Sarajärven (2018, 83) mukaan haastattelu on laadullisessa tutkimuksessa yleisimmin käytetty aineistonkeruumenetelmä. Haastattelussa on yksinkertainen idea; halutessamme tietää miksi ihminen toimii niin kuin toimii tai mitä ihminen ajattelee on järkevintä kysyä sitä suoraan häneltä itseltään (Eskola & Suoranta 2003, 85; Eskola & Vastamäki 2010, 26; Hirsjärvi & Hurme 2006, 34; Tuomi & Sarajärvi 2018, 84). Robson (2002, 269) toteaa haastattelun tutkimusmenetelmänä edellyttävän tutkijalta

sellaisia kysymyksiä, joihin saa myös vastauksia tutkittavilta. Joustavana menetelmänä haastattelun etuna on sen soveltuvuus monenlaisiin tutkimustarkoituksiin (Hirsjärvi & Hurme 2006, 34; Hirsjärvi ym. 2009, 204; Tuomi & Sarajärvi 2018, 85).

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu. Siinä tutkija etenee etukäteen valittujen teemojen ja tarkentavien kysymysten mukaan, joista hän keskustelee haastateltavien kanssa. Teemat perustuvat tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen eli siihen tietoon, mitä ilmiöstä ennestään tiedetään. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 47-48; Tuomi & Sarajärvi 2018, 87 - 88.) Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan puolistrukturoidun haastattelun kysymykset ovat samat kaikille ja tutkittavat vastaavat niihin omin sanoin. Teemahaastattelussa aihepiirit ovat ennakkoon tiedossa vain tarkka kysymysten järjestys ja muoto puuttuvat (Hirsjärvi ym. 2009, 208). Teemarunko sisältää kolmentasoisia teemoja: ylimmällä tasolla sijaitsee laajat teemat eli aihepiirit, joista tutkija ja haastateltava keskusteleval. Toisella tasolla sijaitsee tarkentavat apukysymykset, joilla voi helpottaa kysymyksiin vastaamista ja kolmannella tasolla sijaitsee yksityiskohtaisemmat kysymykset joita tarvitaan, jos aiempiin kysymyksiin ei ole saatu vastauksia. (Eskola & Vastamäki 2010, 38.) Ensimmäisen haastattelun jälkeen tarkensin vielä teemahaastattelun runkoa (liite 1.) jotta se vastaisi tarkemmin tutkimuskysymyksiini. Haastattelut kestivät 28-47 minuuttia.

Aineistonkeruumenetelmäksi valitsin teemahaastattelun, koska minulla tutkijana oli siitä aiempaa kokemusta. Valitsin kohteeksi viisi (5) turvakodissa työskentelevää sosiaalityöntekijää. Lähetin tutkimuslupapyyntöni kyseisten turvakotien toiminnanjohtajille tai muulle turvakodin toiminnasta vastaavalle henkilölle ja sitten turvakotien sosiaalityöntekijöille. Saatuaani haastatteluluvan sovin haastatteluajat suoraan turvakotien sosiaalityöntekijöiden kanssa. Turvakodit sijaitsivat eri puolilla turvakotiverkostoa. Yksi sovituista haastatteluista peruuntui kaksi kertaa, jonka jälkeen tiedustelin toisesta turvakodista mahdollisuutta järjestää pikaisesti haastattelu. Sain mahdollisuuden haastatella sosiaalityöntekijää, mutta lopulta peruin haastattelun neljännen haastattelun litteroinnin jälkeen. Tällöin arvioin lopulliseen aineiston riittävyttä aineiston saturoinnilla, joka saavutettiin neljännen haastattelun jälkeen. Tuomi ja Sarajärven (2018, 99) mukaan saturaatio kuvaa tilannetta, jossa aineisto toistaa itseään; haastateltavat eivät tuota tutkimustehtävän kannalta uutta tietoa.

Haastatteluista kaksi (2) toteutin omalla vapaa-ajallani ja kaksi (2) työajalla. Haasteellista oli alunperin sovittaa kolme haastattelu-aikaa työajan ulkopuolelle. Kaksi toteutunutta haastattelua sain pienellä pohdinnalla ja järjestelyillä sovittua niin, että haastateltavalle ei aiheutunut haastattelusta ajallista ongelmaa. Taloudelliset asiat pohdittivat siltä osin, miten järjestän haastattelumatkat niin, etteivät ne rasita minua tutkijana liiaksi. Tästä syystä jouduinkin hylkäämään alkuperäisen suunnitelman siitä, että olisin haastatellut yhtä turvakodin sosiaalityöntekijää jokaiselta maantieteellisesti jaotelluilta alueilta. Tuomi & Sarajärvi (2013, 74) toteavatkin, että haastattelun heikkoutena on aika ja raha, se on kallis ja aikaa vievä aineistonkeruumuoto.

4.3 Haastateltavien taustatiedot

Haastateltavia tuli yhteensä neljä (4). Kaikki haastateltavat olivat naisia, turvakotien sosiaalityöntekijöinä ei ole yhtään miestä. Yhdellä haastelluista nimikkeenä on johtava sosiaalityöntekijä, kahdella haastatelluista nimike on vastaava sosiaalityöntekijä ja yhdellä nimike on sosiaalityöntekijä. Työkokemusta turvakodissa tehtävästä väkivaltatyöstä haastateltavilla on reilusta yhdestä vuodesta lähes kahteen kymmeneen vuoteen. Kahdella haastatelluista on pitkä kokemus kunnan sosiaalityöstä lastensuojelussa tai muussa vastaavassa sosiaalityössä. Yhdellä haastateltavasta sosiaalityöntekijän maisteriopinnut olivat viime vaiheessa, kolmella on sosiaalityöntekijän pätevyys.

4.4 Sisällönanalyysi

Tämän tutkimuksen analysointimenetelmänä on sisällönanalyysi. Sisällönanalyysin tarkoituksena on aineiston järjestäminen selkeään ja tiiviiseen muotoon sen sisältämää informaatiota kadottamatta. Laadullisen aineiston sisällönanalyysi voidaan tehdä teorialähtöisesti, teoriaohjaavasti tai aineistolähtöisesti. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 3; Tuomi & Sarajärvi 2018, 108 – 113, 117.) Teorialähtöinen analyysi nojaa auktoriteetin esittämään ajatteluun, tiettyyn malliin tai teoriaan. Aikaisemman tiedon perusteella luotu teoria, malli tai kehys ohjaa aineiston analyysiä. Teoriaohjaava analyysi ei pohjaudu mihinkään teoriaan, mutta siinä on teoreettisia kytkentöjä. Aineistolähtöisessä analyysissä pyrkimyksenä on luoda tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108 – 110.) Tuomi ja Sarajärven (2018, 103) mukaan sisällönanalyysi on perusmenetelmä laadullisissa tutkimuksissa. Myös Bengtssonin (2016) mukaan sisällön analyysi sopii hyvin haastatteluaineiston analysointiin. Laadullisen aineiston analyysin tarkoituksena on selkeyden luominen aineistoon sekä uuden tiedon tuottaminen tutkittavasta aiheesta (Eskola & Suoranta 2003, 137).

Minulla tutkijana on kokemusta ja johtoajatuksia turvakodin sosiaalityöntekijän roolista, joita pyrin todentamaan tutkimus haastattelun avulla. Tästä johtuen toteutin tämän tutkimuksen abduktiivisella päättelyllä. Abduktiivisen päättelyn mukaan teorianmuodostus on mahdollista silloin, kun havaintojen tekoon kytkeytyy jokin johtolanka tai johtoajatus (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107). Hirsjärvi & Hurmeen (2009) mukaan tutkija pyrkii todentamaan abduktiivisella päättelyllä omia valmiita teoreettisia johtoideoita.

Tutkimusaineisto muodostui neljän turvakodin sosiaalityöntekijän teemahaastatteluista, jonka pohjalta aineistonkeruuta ja analysointia tein osittain yhtäaikaaisesti. Analysoin molemmat tutkimus kysymykset yhdessä. Haastattelunauhat litteroin heti jokaisen haastattelun jälkeen Word-tiedostoon. Jokaisen litteroinnin jälkeen poistin haastattelun välittömästi nauhurista. Litteroin haastattelut sanatarkasti, jos en saanut jostain sanasta selvää tai jokin lauseessa jäi minulle epäselväksi, jätin sanat kirjaamatta. Litteroitua aineistoa kertyi ensimmäiseen kysymykseen neljätoista (14) sivua ja toiseen kysymykseen kaksitoista (12) sivua kirjasintyyllillä Times New Roman, fonttikoolla 12 ja rivivälillä 1.5. Sen jälkeen tutustuin aineistoon lukemalla sen perusteellisesti läpi useaan kertaan. Eskolan ja Suorannan (2003, 151) mukaan tutkijan on tärkeää tutustua aineistoon perinpohjaisesti; lukemisen tarkoituksena

on tekstiin tutustuminen ja sinuiksi pääseminen aineiston kanssa. Tämän jälkeen valitsin analyysiyksiköksi lauseita ja sanayhdistelmiä, jotka tulivat esille haastateltavien vastauksista. Alleviivasin aineistosta alkuperäisilmaisuja, jotka olivat merkityksellisiä tutkimuskysymysten kannalta. Kangasniemen & Pölkin (2016) mukaan tutkimuksen aineistosta haetaan ilmiön kannalta merkityksellisiä kuvauksia, jotka ovat lauseita tai asiakokonaisuuksia.

Seuraavassa vaiheessa kopioin alkuperäiset ilmaukset eri Word-tiedostoon. Jokaiseen alkuperäiseen ilmaukseen jätin numeron eteen, koska halusin varmistaa sen, kuinka paljon näitä alkuperäisiä ilmauksia tuli aineistosta. Ensimmäiseen kysymykseen tuli 189 alkuperäistä ilmaisua ja toiseen kysymykseen tuli 92 alkuperäistä ilmaisua. Tämän jälkeen tein näistä alkuperäisistä ilmaisuista pelkistettyjä ilmauksia siten, että pyrin säilyttämään alkuperäisilmauksien keskeisen informaation. Näitä pelkistetty ilmauksia muodostui ensimmäiseen kysymykseen 199 ja toiseen kysymykseen 98. Tämän jälkeen ryhmittelin samanlaisuuksien ja erilaisuuksien perusteella alaluokkiin, jotka nimesin sisältöä vastaavasti. Analyysia jatkoin yhdistelemällä sisällöllisesti samankaltaiset alaluokat yläluokiksi, joista ensimmäiseen kysymykseen muodostui neljä (4) pääluokkaa ja kolmetoista (13) alaluokkaa sekä toiseen kysymykseen viisi (5) pääluokkaa ja yksitoista (11) alaluokkaa. Molempien kysymysten sisällön analyysin lopputuloksena muodostui ala- ja yläluokkia kuvaava yksi yhdistävä luokka. Kaikissa eri vaiheissa jouduin palaamaan myös alkuperäiseen aineistoon. Esimerkki (liite2.) aineiston analysoinnista.

4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan tutkimusaiheen valinta on eettinen kysymys. Lisäksi se on kokonaisuudessaan laajempi tieteenalaan liittyvä kysymys, johon jokaisella tieteenalalla on omat arvolähtökohdat ja ihmiskäsitykset sekä toiminnan tavoitteet. Tässä tutkimuksessani olen pohtinut omaa aiheen valintaani ja eettisiä kysymyksiä koko tutkimusprosessin ajan. Koen, että olen noudattanut tieteellisen käytännön ohjeita. Tutkimuksen eettisyyteen kuuluu myös syy siitä, miksi tutkimukseen ryhdytään ja kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 152-155). Tässä tutkimuksessa jouduin tätä pohtimaan koko tutkimusprosessin ajan, sillä kiinnostus aiheeseen on lähtenyt omasta työstäni Lahden ensi- ja turvakodissa, jossa toimin turvakodin johtajana sekä sosiaalityöntekijänä.

Kuulan (2006) mukaan tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus on tutkimuseettisesti merkittävä seikka. Tästä syystä tutkittavaa tulee informoida osallistumisen vapaaehtoisuudesta sekä mahdollisuudesta tutkimukseen osallistumisen keskeyttämiseen koska tahansa. (Kuula 2006, 107.) Tähän tutkimukseen osallistuville lähetin etukäteen haastattelupyynnön (liite 3.), jossa kuvasin tutkimuksen tarkoituksen ja vapaaehtoisuuden. Haastattelupyynnössä kuvasin selkeästi milloin haastattelu toteutuu sekä kuinka kauan haastattelu vie aikaa haastateltavalta. Lisäksi olin käynyt haastateltavien kanssa keskustelua tutkimukseen osallistumisesta sähköpostiviesteillä. Lisäksi pyysin tutkimusluvan (liite 4.) aina kyseisen turvakodin toiminnanjohtajalta tai muulta turvakodin vastuu henkilöltä. Kuulan (2011) mukaan tutkittaville on hyvä kertoa selkeästi tutkimuksen tavoite, sekä mitä tietoa tutkimuksella tavoitellaan. Lisäksi tutkittavalle on hyvä kertoa, kuinka kauan tutkimukseen osallistuminen vie tutkittavalta aikaa.

Tutkimuksen suunnittelin ja toteutin hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti noudattaen eettisiä ohjeita. Koko tutkimusprosessin aikana olen pyrkinyt kuvaamaan sekä teoriaa että aineistoa mahdollisimman totuudenmukaisesti ja huolellisesti. Tutkimuksen eettiset kysymykset olivat koko tutkimusprosessin aikana esillä, koska aiheena oli turvakodissa tehtävä väkivaltaerityinen sosiaalityö. Raportointivaiheessa varmistin tutkittavien anonymiteetin siten, että käsittelin aineistoa yksin ja nimettömänä. Haastateltavien nimiä ei missään vaiheessa tullut muiden kuin tutkijana minun tietooni. Lisäksi pyrin kiinnittämän huomiota alkuperäislainauksiin siten, että osallistujat eivät ole tunnistettavissa. Olen poistanut haastattelunauhat ja muut litterointiin liittyvät Word-tiedostot, jolla pyrin

varmistamaan haastateltavien anonymiteettiä. Kuulan (2011) mukaan tutkijan tulee suojata tutkittavien yksityisyyden turva siten, että tutkijan tulee pohtia, mihin hän tarvitsee asiakkaiden tunnistamistietoja, esimerkiksi nimeä, osoitetta, syntymäaikaa tai tutkittavan ääntä. Aineiston analyysin jälkeen aineisto tulee hävittää mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Tuomen ja Sarajärven (2018, 158-166) mukaan tutkimuksen luotettavuuden tarkastelussa pyritään välttämään virheitä sekä jokaisen yksittäisen tutkimuksen luotettavuutta täytyy arvioida. Tutkimuksen luotettavuudessa voidaan arvioida tutkimuksen tarkoitusta ja kohdetta, omaa sitoutumista tutkijana, aineiston keruuta, tutkimuksen tiedonantajaa sekä niiden välistä suhdetta, tutkimuksen kestoa, aineiston analyysiä sekä raportointia. Tämän tutkimuksen kohteena oli haastateltavien vastaukset tutkittavasta ilmiöstä, joka ei ollut mitattavissa mittareilla. Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että haastateltavien kokemus tutkittavasta ilmiöstä oli ainutlaatuinen sekä tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista. Tutkijan on lähestyttävä mahdollisimman objektiivisesti tutkittavaa asiaa. Tämän tutkimuksen luotettavuutta saattoi heikentää se, että työskentelen myös itse turvakodin sosiaalityöntekijänä. Toisaalta oma asemani saattoi parantaa tutkimuksen luotettavuutta, koska minulla on ymmärrys turvakodeissa tehtävästä sosiaalityöstä, joten olen tietoinen teoreettisesta lähtökohdista. Lisäksi olen rakentanut ja perehtynyt ensin teoreettisesti aiheeseen, jonka jälkeen rakensin teemahaastattelurungon, joka auttoi minua haastattelutilanteissa. Teemahaastattelun teemat pohjautuvat tutkimuksen teoriaan eli siihen, mitä tutkittavasta ilmiöstä ennakkoon tiedetään (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87-88). Ensimmäisen haastattelun jälkeen tarkistin haastattelun runkoa, jotta se vastaisi paremmin tutkimuskysymyksiin. Luotettavuuteen on voinut vaikuttaa se, että en tehnyt esitestausta haastattelusta. Toisaalta esitestaus olisi voinut ohjata ja rajoittaa omaa näkemystä tutkittavasta ilmiöstä.

Tuomen & Sarajärven (2018, 107-107) mukaan aineistolähtöisessä analyysissä aineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus, johon valitaan sellaiset analyysiyksiköt, jotka vastaavat tutkimuksen tarkoitusta ja tehtävän asettelua. Tämän tutkimuksen analyysissä käytin sisällön analyysiä, jossa mukana abduktiivista päättelyä, koska minulla on kokemusta turvakodin sosiaalityöntekijän roolista. Aineiston käsittelyn ja analysoinnin olen pyrkinyt tekemään mahdollisimman avoimesti ja rehellisesti. Haastattelut litteroin välittömästi kotona haastattelun jälkeen ja hävitin nauhoitukset heti litteroinnin jälkeen. Tutkimuksen

luotettavuutta lisää se, että aloitin analysoinnin heti haastattelujen jälkeen. Toisaalta tutkimuksen luotettavuutta voi parantaa se, että aloitin analysoinnin samanaikaisesti, kun tein haastatteluja.

Luotettavuutta parantaa myös se, että koko analysointiprosessin ajan käytin selkeitä koodeja ja tallensin eri vaiheet eri tiedostoon, johon pystyin palaamaan myöhemmin. Luotettavuutta lisää se, että olen kuvannut tämän analysointiprosessin tässä raportissa haastattelusta lopulliseen aineiston analyysiin. Koko analysointiprosessin aikana palasin alkuperäiseen aineistoon, koska halusin varmistaa, että olen ymmärtänyt asian merkityksen. Tutkimuksen luotettavuutta lisää myös se, että olen kuvannut analyysin kulun sekä sanallisesti että taulukoiden avulla. Luotettavuutta on myös se, että tein itse haastatteluiden käsittelyn ja analysoinnin. Käsittelin koko aineiston nimettömänä ja näin varmistin haastateltavien anonymiteetin läpi koko tutkimushaastattelu prosessin. Analyysin aikana varmistin haastateltavien anonymiteetin myös siten, että valitsin mahdollisimman lyhyitä alkuperäisiä ilmauksia raporttiin, jottei niiden perustella haastateltavien henkilöllisyys ole tunnistettavissa.

Raportointivaiheessa olen pyrkinyt noudattamaan tieteellisen tutkimuksen ohjeita viite- ja lähdemerkinnöistä, jotta lähteiden käyttö ja oma ajatteluni näkyisi selkeästi. Tuomen ja Sarajärven (2018, 163-165) mukaan raportin tarkoitus on tehdä selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä ja miten tutkimusprosessi on edennyt. Tässä tutkimuksessa olen pyrkinyt noudattamaan tieteellisen käytännön ohjeita. Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että tarkistin vielä lopussa lähteet ja viittaukset, että ne ovat merkattuna mahdollisimman hyvin ohjeiden mukaisesti. Tämän tutkimuksen luotettavuutta olisi voinut parantaa sillä, jos olisin käyttänyt analysointiosiossa enemmän aikaisempia tutkimuksia.

5 TURVAKODEISSA TEHTÄVÄ VÄKIVALTAERITYINEN SOSIAALITYÖ

Aineiston analyysin perusteella turvakodissa tehtävä väkivaltaerityinen työ muodostui neljästä pääluokasta: **tietoisuus väkivallasta, väkivallan esiin nostaminen, turvakotityö ja väkivaltatyönpalvelut**. Tulokset tulen esittämään pääluokkien, alaluokkien sekä alkuperäisilmauksien avulla. Taulukossa on esitetty, miten turvakodissa tehtävä väkivaltaerityinen työ aineiston analyysin perusteella muodostui. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Turvakodissa tehtävä väkivaltaerityinen työ.

Alaluokka	Pääluokka	Yhdistävä luokka
Väkivallan muodot	Tietoisuus väkivallasta	TURVAKODISSA TEHTÄVÄ VÄKIVALTAERITYINEN TYÖ
Väkivallan kehä		
Lähisuhdeväkivallan kartoittaminen		
Kuulluksi tuleminen	Väkivallan esiin nostaminen	
Vakauttaminen		
Asiakkaan tukeminen		
Väkivallasta puhuminen		
Työskentely lasten kanssa	Turvakotityö	
Väkivaltatyö		
Väkivallasta erkaantuminen		
Väkivaltatyönmenetelmät		
Yhteistyö väkivaltatyön avopalveluiden kanssa	Väkivaltatyönpalvelut	
Väkivaltatyönpalveluista tiedottaminen		

5.1 Tietoisuus väkivallasta

Sosiaalityöntekijöiden mukaan **tietoisuus väkivallasta** muodostui kolmesta alaluokasta: *lähisuhdeväkivallan kartoittamisesta, väkivallan kehästä ja väkivallan muodoista*. Taulukossa 3. kuvataan miten alaluokat ja pääluokka muodostuivat.

Taulukko 3. Tietoisuus väkivallasta.

Alaluokka	Pääluokka
Lähisuhdeväkivallan kartoittaminen	Tietoisuus väkivallasta
Väkivallan kehä	
Väkivallan muodot	

Turvakotiin tulon kriteerinä on *lähisuhdeväkivalta*, jonka kartoittaminen on ensimmäinen tehtävä asiakkaan, tai jonkin muun tahon, otettua yhteyttä turvakotiin. Turvakotilain (1354/2014, 4§) mukaan lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan tapahtumia, joissa henkilö on väkivaltainen nykyistä tai entistä kumppaniaan, omaa tai kumppanin lasta, omia vanhempiaan tai muuta lähisukulaistaan tai läheistään kohtaan. Haastateltavien mukaan työntekijöillä tulee olla ymmärrys ja tieto turvakotiin tulon kriteereistä. Sosiaalityöntekijöiden mielestä asiakkaille tehtävä alkuhaastattelu on todella tärkeässä osassa turvakotityötä, koska sen perusteella saadaan ymmärrys siitä, onko kyseessä lähisuhdeväkivalta vai jokin muu syy miksi asiakas hakeutuu turvakotiin. Sosiaalityöntekijät toivat esiin myös sen, että turvakotityössä alkukartoitukseen käytetään apulomaketta, joka auttaa selventämään asiakkaan tilannetta, millaisesta tilanteesta asiakas on tullut turvakotiin.

”Että mikä kaikki on väkivaltaa, mitä se sisältää, mitä on lähisuhdeväkivalta tai siihen rinnastettavat asiat, että semmonen ymmärrys siitä, että millä kriteereillä tullaan turvakodille ja mikä on sitä väkivaltaa mihin kaikkeen se voi ulottua.”

”Häneltä kysytään, tai siltä ohjaavalta taholta kysytään, mitä on tapahtunut, miksi ollaan hakeutumassa turvakotiin.”

”Turvakoti tarpeen arvioinnista liikkeelle, että onko kyse väkivallasta.”

Väkivallan kehää (kuvio 1. sivulla 5) käytetään turvakotityössä kuvaamaan asiakkaalle väkivallan esiintymistä lähisuhteissa. Tyypillisesti lähisuhdeväkivalta ei ole aina läsnä, vaan se kiertää kehää: ensin suhteessa kaikki on hyvin, jonka jälkeen tilanne kiristyy ja tunnelma alkaa muuttua uhkaavaksi ja kärjistyy lopulta väkivallaksi. Tämän jälkeen väkivallan tekijä hyvittelee ja selittelee tekoaan. Hetken on rauhallista kunnes tilanne alkaa taas kiristyä. Yksi tärkeimmistä löydöksistä alkuperäisessä tutkimuksessa pahoinpideltyjen naisten oireyhtymästä (BWS) oli kolmen vaiheen väkivaltaisuussyklin olemassaolo. Sykliä voidaan kuvata haastatteleamalla pahoinpideltyä naista. (Walker 2017, 91.) Sosiaalityöntekijöiden mukaan asiakas on saattanut elää vuosia suhteessa, jossa ilmenee ajoittain lähisuhdeväkivaltaa, eikä hän siksi kykene ymmärtämään, missä oikeasti on elänyt. Epänormaalia on tullut normaalia asiakkaan elämään. Haastateltavien mielestä väkivallan kehä on hyvä menetelmä, se auttaa asiakasta ymmärtämään väkivallan syklisyyttä.

”Väkivallankehä käydään läpi, että se pyritään kaikkien kanssa käymään.”

”Tää väkivaltakehä tai muut tällaiset kyselylomakkeet.”

”Siinä käytetään erilaisia apulomakkeita ja tietysti näitä meidän luokituksia väkivaltakehää ja muita.”

Aineiston analyysin perusteella *väkivaltamuotojen* ymmärtäminen on tietoisuutta väkivallasta. Haastateltavien mukaan asiakkaille saattaa olla epäselvää se, mikä on lähisuhdeväkivaltaa. Sosiaalityöntekijät kuvasivat myös sitä, että asiakkaat eivät ymmärrä väkivaltamuotojen moninaisuutta. Sosiaalityöntekijöiden mielestä asiakas pohtii usein, hakeutuuko hän oikeasta syytä turvakotiin, kun kyseessä on henkinen väkivalta. Trabold, McMahon, Alsobrooks, Whitney ja Mittal (2018) ovat tehneet systemaattisen kirjallisuuskatsauksen läheisen kumppanin väkivaltaisesta toiminnasta. Tutkimuksen mukaan kumppaneiden väkivaltaisuus on maailmanlaajuinen kansanterveydellinen ongelma, jolla on vakavia vaikutuksia naisten terveydelle. Haastateltavien mukaan asiakkaan kanssa keskustellaan siitä, millainen kokemus asiakkaalla on ollut väkivallasta. Sosiaalityöntekijöiden mielestä on tärkeää nimetä väkivallan muotoja yhdessä asiakkaan kanssa. Henkisen väkivallan muotoja on monia. Fyysinen väkivalta on helpompaa mieltää väkivallaksi, sen jättämien jälkien vuoksi. Laitisen ja Nikupeterin (2013) mukaan sosiaalityössä, viranomaiskäytännöissä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa väkivallan muotojen tunnistaminen edellyttää tietoa niistä.

”Keskustelu siitä, että henkisen väkivallan eri muotojen tunnistaminen on vaikeaa.”

”Täällä se väkivalta tehdään näkyväksi asiakkaalle, että se on niin moniulotteista se väkivalta.”

”Turvakodin työntekijöiden tehtäväksi tulee sitten se, että me nimetään asiakkaan kanssa niitä, että mitä ne hänen kokemansa väkivallanmuodot ovat.”

”Asiakkaat ei tiedä eikä käsitä aina, että monesti on edelleen semmoista vanhanaikaista ajatusta, että se on vaan sitä fyysistä, että sitten, kun on silmä mustana tai ruhjeita niin silloin on kohdannut väkivaltaa. Monille on ihan uutta tietoa, että myös se henkinen väkivalta on sitä väkivaltaa.”

5.2 Väkivallan esiin nostaminen

Haastateltavien mukaan on tärkeää nostaa esiin väkivalta. Sosiaalityöntekijöiden mukaan **väkivallan esiin nostaminen** muodostui neljästä alaluokasta: *kuulluksi tuleminen, vakauttaminen, väkivallasta puhuminen ja asiakkaan tukeminen*. Taulukossa 4. kuvataan miten alaluokat ja pääluokka muodostuivat.

Taulukko 4. Väkivallan esiin nostaminen.

Alaluokka	Pääluokka
Kuulluksi tuleminen	Väkivallan esiin nostaminen
Vakauttaminen	
Väkivallasta puhuminen	
Asiakkaan tukeminen	

Kuulluksi tulemisen tärkeys tulee turvakotityössä vahvasti esiin. Laitisen ja Nikupeterin (2013, 432) mukaan väkivaltakokemusten kohtaamiseen liittyy kysymyksiä, jotka vaikuttavat haluun tietää ja kuulla pahuudesta. Haastatteluiden perusteella asiakkaat toivat esiin sitä, että vasta turvakodissa heidän kokemuksensa kuullaan sellaisena, kuin se todellisuudessa asiakkaalle näyttäytyy. Sosiaalityöntekijöiden mukaan asiakas on saattanut menettää luottamuksen eri tahoihin, yrittäessään tulla kuulluksi oman tarinaansa kanssa. Sosiaalityöntekijät kuvasivat myös sitä, että asiakkaat eivät ole heti valmiita kertomaan koko tarinaansa. Heidän mukaan luottamuksen rakentuminen vie aikaa. Sosiaalityöntekijöiden mukaan heidän tehtävä on ottaa asia puheeksi siten, että puhutaan väkivallasta oikeilla nimillä. Gabriel, Tizro, James, Cronin-Davis, Beetham, Corbally, Lopez-Moreno ja Hillin (2018) mukaan vanhemmat aliarvioivat nuorten kokemusta perheväkivallasta. Tutkimuksen mukaan tarvitaan lisätutkimuksia erityisesti vanhemman ja lapsen välisestä suhteesta, jotta ymmärretään paremmin nuorten väkivaltainen käytös.

”Hän tulee kuulluksi nimenomaan tässä väkivalta asiassa, kun monesti perheiden tilanteet ovat niin moninaisia.”

”Luottamus siihen, että me kuullaan hänen tarinansa.”

”Puheeksiottaminen, kuulluksi tuleminen on niitä asioita, mitkä hän kokee tärkeänä.”

”Kuulluksi tuleminen on tärkeää, mutta se, että miten asiakas itse on ollut valmis siinä kohtaa käymään niitä asioita läpi.”

Sosiaalityöntekijöiden mielestä tilanteen *vakauttaminen* on erittäin tärkeää asiakkaalle. Asiakas saattaa tulla turvakotiin kovin kaaottisesta tilanteesta, joka on voinut jatkua pitkään, jopa vuosia. Haastateltavat toivat esille sitä, miten tärkeää on luoda heti alkutilanteessa asiakkaalle turvallisuuden tunnetta. Analyysin perusteella sosiaalityöntekijöiden mielestä on tärkeää, että asiakas saa rauhassa asettua turvakotiin, antaa nukkua rauhassa ja kerätä voimia. Haastateltavat kuvasivat vakauttamista myös siten, että ensin on tärkeää huolehtia perustarpeista, jonka jälkeen asiakkaat ovat valmiimpia puhumaan väkivaltatilanteesta. Sosiaalityöntekijöiden mukaan tilanteen vakauttamisen jälkeen on helpompaa puhua siitä, miksi asiakas on tullut turvakotiin. Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuositukset (2019) korostavat sitä, että turvakodissa asiakastyössä olevien henkilöiden tavoitteena on katkaista väkivalta ja vahvistaa asiakkaan voimavaroja ja selviytymiskeinoja.

”Asiakas saa asettua tähän ja hän saa nukkua ja saa ruokaa ja on sitten valmiuksia, kun lähetään puhumaan enemmän niistä vaikeista asioista.”

”Unen ja turvan tuominen ja, kun ne on kunnossa, sitä myöten myös toivottavasti se psyykkinen vointi tasaantuu.”

”Semmoinen pysähtyminen ja et pääsee siitä ympäristöstä pois.”

”Perustarpeista huolehtiminen, kun hän siinä hetken toipuu.”

”Jotenkin semmoinen se vakaantuminen tietynlainen semmoinen maadottuminen siihen tilanteeseen.”

Haastateltavien mukaan *väkivallasta puhuminen* on ensisijaisen tärkeää turvakotityössä. Sosiaalityöntekijöiden mukaan väkivallasta puhuminen alkaa siitä, kun asiakas ottaa yhteyttä ja kysyy turvakotipaikkaa. Väkivaltapuhetta pidetään haastateltavien mukaan yllä alkuhaastattelusta lähtien läpi koko turvakotijakson ajan. Haastateltavat toivat esiin sitä, että on tärkeää puhua asioista niiden oikeilla nimillä ja oikeilla termeillä. Sosiaalityöntekijät kuvasivat myös sitä, että on tärkeää antaa asiakkaalle lupa puhua, jolloin saadaan rikottua

puhumattomuuden kulttuuria. Ahola & Ahola (2016, 54) tuovat esiin sitä ettei väkivaltaan ole keinojen puutteen vuoksi puututtu riittävästi, siitä puhuminen on ollut jopa pelottavaa.

”Väkivalta puhehan alkaa siinä vaiheessa, kun asiakas kysyy paikkaa meiltä.”

”Siitä aletaan puhua heti ja oikeilla sanoilla ja oikeilla termeillä.”

”Ei puhuta millään pehmo termeillä.”

”Puhutaan asioista oikeilla nimillä, rikotaan semmonen puhumattomuuden kulttuuri. Asioista ei oo puhuttu välttämättä koskaan. Kyllä asiakas aina hyötyy siitä, että heidän kanssa puhutaan ja annetaan lupaa sille, että nyt voi puhua, kyllähän se niinku vapauttaa.”

”Näkyä kaikessa mitä täällä tehdään, että täällähän pitää asiakkaiden kanssa puhua väkivallasta, työn fokus koko ajan, oikeastaan kaiken puheen mitä täällä puhutaan ni se on keskiössä. Täällä ei oikeastaan hirveen paljon muihin asioihin sitte oteta kantaa.”

Asiakkaan tukeminen kohti turvallista elämää nousi sosiaalityöntekijöiltä selkeästi esiin. Heidän mukaan turvakodissa asiakkaalla on oikeus kaikkeen siihen apuun ja tukeen, jota hän tarvitsee. Haastateltavat toivat esiin myös sitä, että asiakkaat alkavat turvakotijakson aikana näkemään itsensä omana itsenään, sellaisena ihmisenä kuin hän oikeasti on. Naisten naiseuteen tukeminen nousi analyysissä esille. Sosiaalityöntekijöiden mielestä on tärkeää tukea asiakasta koko turvakotijakson aikana. Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuositukset (2019) korostavat asiakkaan oikeutta saada laadultaan hyvää kohtelua ja palvelua ilman syrjintää.

”Autettaisiin häntä saamaan ne puitteet sille turvalliselle elämälleen, se on minun mielestä hirveen tärkeä asia.”

”Asiakkaan tukena siinä asiakkaan prosessissa.”

”Asiakas saa sen avun ja tuen, psykososiaalista tukea 24/7 ja saa sen kriisiavun.”

”Työskentelylläkin pyritään tukemaan ihan tässä arjessakin siihen, että tavallaan se nainen näkee itsensä naisena ja viehättävänä.”

5.3 Turvakotityö

Turvakotityössä työskentelevien sosiaalityöntekijöiden mukaan **turvakotityö** muodostui neljästä alaluokasta: *väkivaltatyöstä, väkivaltatyön menetelmistä, työskentelystä lasten kanssa ja väkivallasta erkaantumisesta*. Taulukossa 5. on kuvattuna, miten alaluokat ja pääluokka muodostui.

Taulukko 5. Turvakotityö.

Alaluokat	Pääluokka
Väkivaltatyö	Turvakotityö
Väkivaltatyön menetelmät	
Työskentely lasten kanssa	
Väkivallasta erkaantuminen	

Haastateltavien mukaan *väkivaltatyöhön* liittyy asiakkaan asioiden selvittely ja arviointi. Selvittelyssä arvioidaan asiakkaan kokonaistilannetta, jonka perusteella tehdään arvio siitä, onko asiakkaalla tarve turvakotijaksolle. Sosiaalityöntekijöiden mukaan heidän tehtävä on saada aikaan luottamus, jotta asiakas voi puhua asioista häpeilemättä. Sosiaalityöntekijät kuvasivat myös sitä, että asiakkaan kanssa tehdään yhdessä toteuttamissuunnitelma turvakotijaksolle. Tähän toteuttamissuunnitelmaan laitetaan asiakkaan kanssa yhdessä sovitut toimintalinjat, miten turvakotijaksolla toimitaan, mitä asiakas jaksolta toivoo. Tutkimuksesta nousi vahvasti esiin turvakodin työntekijöiden rooli väkivaltapuheen ylläpitämisestä. Sosiaalityöntekijän tehtäväksi haastateltavat nimesivät erityisasiantuntijan roolin, jolla on vahva asiantuntemus väkivaltatyöstä. Haastateltavien mukaan heidän tehtävä on keskustella asiakkaan kanssa väkivaltakokemuksesta, jotta turvakodin työntekijät pystyisivät vastaamaan asiakkaan yksilöllisiin tarpeisiin. Nyqvistin (2001, 186) mukaan asiakkaiden on hyvä tietää, ketkä heidän asioitaan käsittelee. Luottamus turvakodin toimintaa on keskeistä.

”Arvioidaan ja selvitetään sitä tilannetta.”

”He voivat puhua niistä asioista häpeilemättä.”

”Tehdään yhdessä toteuttamissuunnitelma turvakotijaksolle.”

”Väkivaltatyötä tekevä sosiaalityöntekijä pystyy olemaan semmoisena niin kuin erityisasiantuntijana.”

”Turvakodin työntekijöiden tehtävänä on sitten siinä niin, kun pitää yllä sitä puhetta siitä väkivaltakokemuksesta”

Haastateltavien mukaan väkivaltatyön menetelmiin sisältyy keskustelu sekä erilaisten lomakkeiden käyttäminen. Sosiaalityöntekijöiden mukaan erilaiset lomakkeet toimivat turvakodin työntekijöille apukeinona, jotta voidaan kartoittaa asiakkaan tarpeita laajasti. Sosiaalityöntekijöiden mielestä esimerkiksi Marak -riskinarviolomake on tärkeä työväline arvioitaessa asiakkaan riskiä väkivallan uusiutumiseen. MARAK on moniammatillinen riskinarviointimenetelmä, jolla puututaan lähisuhdeväkivaltaan, sen uhkaan ja väkivallan uusiutumiseen (Husso, Mänttari-van der Kuip, Mäntysaari ja Kotiranta 2015, 18; Piispa ja Lappinen 2014, 8). Haastateltavat kuvasivat myös sitä, että on erittäin tärkeä keskustella väkivallasta ja antaa tietoa, mikä on väkivaltaa. Sosiaalityöntekijöiden mukaan turvakodin työntekijöiden tarkoitus on tuoda esiin erilaisia keinoja, miten asiakas voi selviytyä väkivallan kokemuksesta. Sosiaalityöntekijöiden mukaan on tärkeää miettiä keinoja asiakkaan kanssa, jolloin vastataan yksilöllisesti asiakkaan tarpeisiin. Sosiaalityöntekijöiden mielestä heidän tehtävä on kertoa asiantuntijan näkemys asiakkaalle, onko asiakkaan kokemus väkivaltaa vai esimerkiksi riitaa.

”Marak lomake on käytössä riskinarviointina myöskin.”

”Apuna sitten kaavakkeita ja lomakkeita, joissa on vielä sitten vähän työntekijöillekin muistintueksi.”

”Keskusteluilla ja väkivallan näkyväksi tuomiselle, se on se mitä asiakkaat kaipaa, heille annetaan väkivallasta tieto ja mietitään miten siitä voi selviytyä.”

”Saada asiantuntijan näkemys siitä, että onko ne hänen kokemuksensa väkivaltaa, vai onko ne niin kuin esimerkiksi riitaa.”

Sosiaalityöntekijöiden mielestä *lasten kanssa työskentely* on oleellinen osa turvakotityötä. Haastateltavien mukaan lasten kanssa keskustellaan siten, että huomioidaan aina ikä- ja kehitystaso. Sosiaalityöntekijät kuvasivat, että turvakotityössä käytetään apuna esimerkiksi kortteja sekä valitaan sellaiset työskentelymenetelmät, jotka tukevat lasten arkea. Haastateltavat toivat esiin sen, miten tärkeää lasten kanssa on puhua heidän kokemastaan

väkivallasta ja myös siitä, miten väkivalta vaikuttaa lapsiin. Raunion (2009, 52) mukaan avoin ja vuorovaikutteinen työskentely korostuu lastensuojelussa ja muilla vaativilla alueilla, joihin väkivaltatyö vahvasti kuuluu. Kallisen ym. (2018, 18) artikkelissa tulee esiin lasten toive aikuisille kuuntelemisesta, läsnäolosta ja lasten asioiden äärelle pysähtymisestä.

”Puhutaan minkälaista väkivaltaa lapset ovat voineet kokea, kun monesti edelleen aikuisasiakkaalla voi olla se käsitys, että lapsi ei tiedä eikä tunne eikä näe eikä kuule mitä siellä kotona tapahtuu.”

”Puhutaan siitä kuinka väkivalta vaikuttaa lapsiin.”

”Lasten kanssa on oma lasten kanssa tehtävä työskentely, jossa huomioidaan lapsen ikä ja kehitystaso.”

”Korttien kautta paljon työskennellään lasten kanssa.”

Haastateltavien mukaan turvakodissa käsitellään paljon väkivallasta erkaantumista, joka vaatii asiakkaalta aikaa ja pidempiä turvakotijaksoja. Sosiaalityöntekijöiden mielestä asiakkaalla saattaa olla useita turvakotijaksoja, ennen kuin hän kykenee erkaantumaan väkivallantekijästä. Sosiaalityöntekijöiden mielestä on hyvä, että THL on määritellyt minimiajan turvakotijaksolle, mutta usein miniaika ei toteudu, koska asiakas saattaa lähteä yllättäen pois tai todetaan, että kyseessä ei ole lähisuhdeväkivalta. Turvakotijaksolle asetettu noin viikon jakso ei kuitenkaan ole riittävä erkaantumisen näkökulmasta. Haastateltavat kokivat myös sen, että asiakas tarvitsee erkaantumisen tueksi intensiivistä keskustelua ja tukea selviytymisprosessiin, joka mahdollistaa asiakkaan erkaantumisen väkivallasta. He kuvasivat tätä selviytymisprosessia myös siten, että se on aina yksilöllinen kokemus, johon turvakodin työntekijöiden täytyy vastata

”Sanotaanko kolmas neljäs kerta on ollut sellainen sitten niin, kun on päästy eteenpäin, sitten ollaan valmiita lähtemään ja irtautumaan.”

”Jakson pituuden merkitys erkaantumiseen on merkityksellistä, sillä on todella merkitystä. Nythän THL määritteli, että sen, että pitäisi olla se viikko ja minusta sekin on vielä lyhyt aika.”

”Erkaantuminen vaatii useamman viikon intensiivistä keskustelua.”

”Turvakotijaksolla erkaannutaan väkivallan tekijästä ja jotenkin saa tukea siihen selviytymisprosessiin.”

”Viikko tai kaksi ois asiakkaan ihan hyvä olla turvakodilla, että jotenkin semmonen erkaantuminen siihen tilanteeseen tulisi, eikä hänen tarvis siinä kriisin vaiheessa tehdä niitä koko elämää koskettavia vaikeita ratkaisuja.”

5.4 Väkivaltatyön palvelut

Haastateltavien mukaan **väkivaltatyön palvelut** muodostui kahdesta alaluokista: *yhteistyöstä väkivaltatyön avopalveluiden kanssa ja väkivaltatyön palveluista tiedottamisesta*. Taulukossa 6. kuvataan miten alaluokat ja pääluokka muodostuivat.

Taulukko 6. Väkivaltatyön palvelut.

Alaluokat	Pääluokka
Yhteistyö väkivaltatyön avopalveluiden kanssa	Väkivaltatyön palvelut
Väkivaltatyön palveluista tiedottaminen	

Haastateltavat kuvasivat väkivaltatyön palveluja siten, että niihin oleellisena osana kuuluu *yhteistyö väkivaltatyön avopalveluiden kanssa*. Raunion (2009, 55) mukaan turvakotien sosiaalityöntekijöiden on osoitettava ammatillinen osaaminen asiakkaan auttamisessa. Tälle ominaista on moniammatillinen yhteistyö. Sosiaalityöntekijöiden mielestä turvakotityöntekijöiden keskeinen tehtävä on etsiä keinoja, jotta väkivalta loppuu asiakkaan elämästä. He korostivat sitä, että turvakodin työntekijöiden on tehtävä yhteistyötä väkivaltatyön avopalveluiden kanssa; jokaisella on oma vastuualueensa väkivaltatyön palveluketjussa. Sosiaalityöntekijät korostivat sitä, että heidän tehtävä on keskittyä väkivaltatyöhön ja asiakkaan kriisissä tukemiseen ja kuntien sosiaalityö hoitaa enemmän käytännön asioita. Sosiaalityöntekijät korostivat myös sitä, että yhteistyö lisääntyy silloin, kun asiakas palaa tilanteeseen, jossa väkivaltaa esiintyy.

”Haetaan apuja, niin kaikkihan keskittyy siihen, että väkivalta voisi loppua asiakkaan elämässä.”

”Me keskitytään väkivaltatyöhön ja sen kriisityöhön ja avopuoli ottaa kopin käytännön asioista.”

”Väkivaltaerityisyys käydään yhteistyötahojen kanssa läpi.”

”Yhteistyössä tehdään sitä, varsinkin niissä tilanteissa, jos uhri palaa sinne.”

Haastateltavien mukaan on tärkeää *tiedottaa väkivaltatyön palveluista*. Sosiaalityöntekijät kuvasivat, että turvakoti työntekijöiden yksi keskeinen tehtävä on kertoa eri palveluista. He kertoivat käytännön esimerkkejä siitä, kuinka asiakkaan kanssa täytetään lomakkeita ja ohjataan heitä oikean palvelun piiriin. Sosiaalityöntekijöiden mielestä asiakkaalla on enemmän voimavaroja ottaa apua vastaan, kun heille kerrotaan erilaisista väkivaltatyön palveluista. Haastateltavien mielestä asiakkaalle täytyy antaa tietoa palveluista, joita asiakas väkivaltatyön ammattilaisen arvion mukaan tarvitsee turvakotijakson jälkeen. Sosiaalityöntekijöiden mielestä turvakotityöntekijöiden keskeinen tehtävä on rakentaa asiakkaan ympärille turvallinen palveluverkosto, joka tehdään yhteistyössä asiakkaan ja muiden yhteistyötahojen kanssa. He kuvasivat myös sitä, että kuinka tärkeää on puhua esimerkiksi lastensuojelusta, jolloin tiedottamisessa korostuu lapsen näkökulma.

”Palveluohjataan, puhutaan ja täytetään lomakkeita.”

”Toisaalta sitten on enemmän voimavaroja ottaa sitä apua ja tukea vastaan ja lähteä sitten hakemaan jotain ohjattua palvelua.”

”Käydään rakentamaan asiakkaan ympärille sitä palveluverkostoa ja linkitetään yhteistyökumppanit.”

”Tietoa palveluista mitkä sitten turvakodin jälkeenkin on häntä auttamassa.”

”Puhutaan lastensuojelusta, ni totta kai katsotaan lapsen näkökulmasta.”

6 TURVAKOTIEN SOSIAALITYÖNTEKIJÄN ROOLI VÄKIVALTAERITYISESSÄ VERKOSTOTYÖSSÄ

Sosiaalityöntekijöiden mukaan turvakotien sosiaalityöntekijän rooli väkivaltaerityisessä verkostotyössä muodostui viidestä pääluokasta: **väkivaltailmiöstä, avun antamisesta asiakkaalle, laaja-alaisesta yhteistyöstä, väkivaltatyön menetelmistä sekä väkivaltatyön ymmärtämisestä.** Tulokset tulen kuvaamaan pääluokkien, alaluokkien sekä alkuperäisilmauksien avulla. Taulukossa 7. on kuvattu haastateltavien näkemys väkivaltatyön ymmärtäminen yhteistyöverkostossa.

Taulukko 7. Väkivaltatyön ymmärtäminen yhteistyöverkostossa.

Alaluokka	Pääluokka	Yhdistävä luokka
Väkivaltatyön esiintuominen	Väkivaltailmiönä	VÄKIVALTATYÖN YMMÄRTÄMINEN YHTEISTYÖVERKOSTOSSA
Väkivaltailmiön kuvaaminen		
Avun ja tuen antaminen	Avun antaminen asiakkaalle	
Asiakkaan puolesta puhuminen		
Asiakkaan puolien pitäminen		
Monipuolinen yhteistyö	Laaja-alainen yhteistyö	
Yhteistyö eri toimijoiden kanssa		
Riskinarvioinnin tekeminen	Väkivaltatyön menetelmät	
Turvasuunnitelman tekeminen		
Eri toimijoiden työn esiin nostaminen	Väkivaltatyön ymmärtäminen	
Osaamisen arvostaminen		

6.1 Väkipalta ilmiönä

Sosiaalityöntekijöiden mukaan turvakodin sosiaalityöntekijän rooliin kuuluu se, että tietää, mitä **väkipalta ilmiönä** tarkoittaa. Haastateltavien mukaan tähän kuuluu *väkipaltatyön esiintuominen* sekä *väkipaltailmiön kuvaaminen*. (Taulukko 8.)

Taulukko 8. Väkipalta ilmiönä.

Alaluokka	Pääluokka
Väkipaltatyön esiintuominen	Väkipalta ilmiönä
Väkipaltailmiön kuvaaminen	

Aineiston analyysin perusteella *väkipaltatyön esiintuominen* on turvakodille ensiarvoisen tärkeää. Ihmisoikeuksien julistuksessa (1948) kuvataan ihmisen luonnollisena ja luovuttamattomina oikeuksina vapaudelle ja oikeudelle. Tutkimuksessa nousi esille, että turvakodin sosiaalityöntekijällä on väkipaltatyön lipunkantajan rooli. Haastateltavien mukaan väkipaltatyötä edistetään valtakunnallisesti melko laajasti ja sosiaalityöntekijän rooli väkipaltatyönryhmässä on merkittävä. Haastateltavat korostivat myös markkinoinnin merkitystä, missä voidaan tuoda esille väkipaltatyön merkitystä. Nyqvistin (2001, 185) mukaan turvakoti on monelle naiselle pelastus ja tie muutokseen, johon turvakodissa työskentelevien on vastattava.

”Niin, kun väkipaltatyön lipunkantajan rooli et jotenkin niin, kun se on aika moninainen, jos ajatellaan sitä voi niinku ajatella aika moni asteisesti, että minkälainen se on se turvakodin sosiaalityöntekijän rooli, että voi ajatella näin, että mitä se on asiakkaiden kannalta, mitä se on ylipäänsä turvakotitoiminnan kannalta ja mitä se on ihan valtakunnallisesti se, että sitä väkipaltatyötä valtakunnallisesti edistetään.”

”Että ymmärtää ylipäänsä sen väkivallan ilmiönä.”

”Meillä on pidetty avoimia ovia ja tehty semmoista yleistä markkinointi työtä paljon.”

Aineiston analyysin mukaan *väkivaltailmiön kuvaamisessa* korostuu ajankohtainen tieto väkivaltatyöstä sekä niihin liittyvistä menetelmistä. Väkipalta on vahvasti myös kulttuurisidonnainen, johon kiinnittyvät asenteet tulevat näkyviksi ja niitä käytetään esimerkiksi ammatillisessa kohtaamisessa (Ojuri & Laitinen, 2015, 12). Aineiston analyysin perusteella väkivaltailmiö on hyvin moniulotteinen, jota myös Laitinen ja Nikupeteri (2013) ovat kuvanneet aikaisemmin. Heidän mukaan väkivaltailmiö on ammatillisessa työssä moniulotteinen ja ristiriitainen. Haastateltavat toivat esille myös sen, kuinka tärkeää on tuoda esille väkivaltaerityisyys puheessa. Raunion (2009, 49) mukaan erikoistuminen tietylle sosiaalityön alueelle mahdollistaa kyseiselle alueelle ominaisen osaamisen ja tiedon kehittymisen. Turvakotien sosiaalityöntekijöiden on osoitettava ammatillinen osaaminen, jolla voidaan auttaa asiakasta.

”Keskusteluilla väkivallan näkyväksi tuomisella niin on se mitä asiakkaat kaipaavat.”

”Puhutaan ja se on tietoisista että se työ on aika monitasoista ja kulttuurisidonnaista.”

”Sen kertomista, että mikä kaikki on väkivaltaa, jos sitten ymmärrettäisiin se ja sitten sen, että mitä apua ja tukea saa ja, että se on sellaista valtakunnallista. Se on semmoista turvakotien sanoman viemistä yhteisesti, että sitä tehdään yhteisesti koko suomessa turvakotien sosiaalityössä sitä tiedon viemistä.”

”Koen, että on tärkeää tuoda esiin väkivaltaerityisyys puheessa ja keskustelussa.”

6.2 Avun antaminen asiakkaalle

Turvakotityössä olevien sosiaalityöntekijöiden mukaan **avun antaminen asiakkaalle** on heidän keskeinen tehtävänsä. Haastateltavien mukaan avun antaminen on *avun ja tuen antamista ja asiakkaan puolesta puhumista*. (Taulukko 9.)

Taulukko 9. Avun antaminen asiakkaalle.

Alaluokka	Pääluokka
Avun ja tuen antaminen	Avun antaminen asiakkaalle
Asiakkaan puolesta puhuminen	

Haastateltavien mukaan turvakodin työntekijöillä on merkittävä rooli *avun ja tuen antamisessa*. Asiakkaalle kerrotaan, mistä tietoa ja tukea voi saada sekä ohjataan oikean palvelun piiriin. Haastateltavien mukaan tiedon antamista pyritään antamaan hyvin matalalla kynnyksellä siten, että asiakkaan ympärille muodostetaan tiivis tuki, johon hän voi ottaa yhteyttä. Kallisen ym. (2018, 19) toteavat, että perheiden tuen ja avun tarpeet saattavat tulla tahattomastikin ohitetuiksi, jos perheillä, lapsilla ja nuorilla ei ole osallisuutta palveluprosessissa. Mäkinen (2018) on tutkinut kokemusasiantuntijuutta väkivaltatyön avopalveluissa. Hänen tutkimuksensa mukaan väkivallan kokijalle annettiin tarpeeksi tietoa väkivallasta ja tukea vaikeassa elämäntilanteessa.

”Että mitä apua ja tukea saa ja että se on sellaista.”

”Turvakotien sosiaalityössä sitä tiedon viemistä sitten tietysti vähän matalammalla tasolla.”

”Oikeutettu saamaan apua ja tukea, koska hänellä on tällainen elämäntilanne.”

Aineiston analyysin perusteella *puolesta puhuminen* on asiakkaan huomioimista siten, että turvakodin työntekijät ymmärtää, mikä on asiakkaan tarve olla turvakodilla ja tätä ymmärrystä voi sitten välittää eteenpäin. Haastateltavat kuvasivat myös sitä, kuinka tärkeää on, että asiakas tulee kuulluksi. Tärkeää on myös se, että asiakas tietää, että turvakodin työntekijä on hänen tulkkina, puskurina sekä asioiden pehmittäjänä. Aineistoista nousi esille

myös se, että turvakodin sosiaalityöntekijä pyrkii aina varmistamaan sen, että asiakkaan asioiden hoitaminen on asiakkaan edunmukaista. Haastateltavat kuvasivat myös sitä, miten tärkeää on ymmärtää asiakkaan tilanne.

”Omassa tilanteessaan semmoista niin kuin puolesta puhumista myös.”

”Se puheeksi ottaminen se on se asia että mistä vammat tulee tai.”

”Että on vähän myös sen asiakkaan niin, kun puolesta puhujana siinä.”

”Me pystytään siinä olemaan myös semmoisena niin kuin tulkkina ja puskurina ja pehmittäjänä.”

”Ollaan ikään kuin samalla puolella sen asiakkaan kanssa.”

6.3 Väkivaltatyön ymmärtäminen

Haastateltavat kuvasivat sitä niin, että väkivaltatyön ymmärtäminen tulee esille *eri toimijoiden roolin esiin nostamisena sekä osaamisen arvostamisena*. (Taulukko 10.)

Taulukko 10. Väkivaltatyön ymmärtäminen.

Alaluokka	Pääluokka
Eri toimijoiden roolin esiin nostaminen	Väkivaltatyön ymmärtäminen
Osaamisen arvostaminen	

Haastateltavat mukaan turvakotien sosiaalityöntekijän täytyy tietää *eri toimijoiden rooli, jolla on merkitystä väkivaltaerityisessä työssä*, koska eri tahoilla on oma näkökulma, jolloin saadaan laajempi näkökulma asiakkaan ohjaukseen. Turvakodin työntekijöiden työssä korostuu se, että ollaan tietoisia siitä, mitä verkostossa toinen tekee. Tämä korostui myös Ojurin (2004) väitöskirjassa, jossa turvakodilla on väkivaltaspesifinen asiantuntemus. Turvakodin sosiaalityöntekijä korosti sitä, että se on meidän yhteinen hyöty, kun tiedämme, mitä toinen tekee. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että osataan konsultoida asioista, mistä turvakodin sosiaalityöntekijällä ei ole asiantuntemusta, esimerkiksi Kelan etuuksista.

”Asiakkaita auttaa niin kauhean monenlaiset tahot joilla on se oma näkökulmansa siihen.”

”Asiakkaan etu on kaikeksi se, että ihmiset suunnilleen jotka siinä verkostossa on mukana niin, että tietää mitä toinen tekee.”

”Meitä konsultoidaan myös, että me osataan väkivaltatyö, mutta me ei tiedetä Kelan etuuksista.”

Lindqvistin (2009, 79) mukaan sosiaalityössä tarvitaan sekä asiantuntijuutta yleissosiaalityöhön että spesifeihin kysymyksiin kohdistuvaa osaamista. Aineiston analyysin perusteella *osaamisen arvostaminen* tuli esille haastateltavien vastauksista. Turvakotityö ja muu väkivaltatyön voidaan lukea erityispalveluiksi, joita sosiaalityöntekijät antavat (Lindqvist 2009; Säävälä ym. 2006, 57). Turvakodin sosiaalityöntekijää konsultoidaan paljon ja häntä pyydetään myös työpariksi. Haastateltavat kuvasivat osaamisen arvostamista myös siten, että turvakodin sosiaalityöntekijä ottaa puheeksi arkoja asioita, jotka muuten saattaisi jäädä käsittelemättä. Haastateltavat kokivat myös hiukan negatiivista osaamisen arvostamista, joskus pohdittiin myös sosiaalityöntekijän aitoutta, koska hän ei tee työtä virkavastuulla. Aineiston analyysin perusteella ilmeni kuitenkin vahvasti se, että turvakodin sosiaalityöntekijän osaamista arvostetaan yhteistyöpalaverissa. Raunion (2009, 52) mukaan sosiaalityön alueella on esiintynyt paineita asiantuntemuksen eriyttämiseen niin, että työskentelyssä määritellään erikoistunut tehtäväalue.

”Minua pyydetään mielellään just nimenomaan minun osaamisen takia työpariksi.”

”Olen mukana siinä väkivaltatyöryhmässä ja siinä meidän rooli on ihan merkittävä.”

”Ettei tuo järjestön sosiaalityöntekijä, se ei ole viranomainen, niin onkohan se oikea sosiaalityöntekijäkään.”

”Ensiapuun haluaisin jalkauttaa sitä meidän osaamista tai tuoda niin kuin enemmän sitä tietoa, mitä meillä on.”

”Et myös semmoinen toistemme työn arvostus, et ei ole kenenkään työ arvokkaampaa kuin toisen, vaan on yhtä arvokasta.”

6.4 Väkivaltatyön menetelmät

Sosiaalityöntekijöiden mukaan turvakodin sosiaalityöntekijän rooliin kuuluu se, että hänellä on tietämystä erilaisista **väkivaltatyön menetelmistä**. Haasteltavien mukaan väkivaltatyön menetelmiin kuuluu *riskinarvioinnin tekeminen sekä turvasuunnitelman tekeminen*. (Taulukko 11.)

Taulukko 11. Väkivaltatyön menetelmät.

Alaluokka	Pääluokka
Riskinarvioinnin tekeminen	Väkivaltatyön menetelmät
Turvasuunnitelman tekeminen	

Turvakodin työntekijät käyttävät *riskinarvioinnin tekemiseen* konkreettisia työkaluja, joiden perusteella arvioidaan asiakkaan riski väkivallan uusiutumiseen. Sosiaalityöntekijöiden on tiedettävä sopivimmat riskinarviointivälineet, joilla arvioidaan väkivaltaisia suhteita (Messing & Thaller 2015). Haastateltavat kuvasivat, että riskin arviointiin voidaan käyttää Marak-lomaketta, joka on riskinarviointiin tarkoitettu lomake. Turvakodin sosiaalityöntekijän mukaan riskinarviointi tulee tehdä kaikille turvakodissa oleville asiakkaille, koska sen perusteella asiakkaalle aloitetaan rakentamaan palveluverkoston. Hayward, Honegger ja Hammock (2017) ovat tutkineet perheväkivaltaan liittyviä riski- ja suojautumistekijöitä pienituloisten isien näkökulmasta. Tämän tutkimuksen mukaan on tärkeää ymmärtää ne riskit ja suojautumistekijät, jotka tulevat esille pienituloisilla isillä. Erityisesti isille suunnatut palvelut tukevat isiä perheväkivallan ehkäisyssä. Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuosituksukset (2019) suosittavat, että turvakodeissa käytetään väkivallan riskinarvioinnissa apuna Marak -riskinarviointilomaketta, jonka tavoitteena on arvioida väkivallan uusiutumisen riski.

”Ajatus on, että marak riskinarvio tehdään kaikille turvakodissa”

” Marak lomake semmoisena hyvänä riskinarvioinnin työkaluna, et se on hyvin konkreettinen.”

Aineiston analyysin perusteella väkivaltatyön menetelmiin liittyi keskeisenä *turvasuunnitelman tekeminen*. Turvakodin sosiaalityöntekijän mukaan turvasuunnitelma tehdään kaikille asiakkaille ja sitä voidaan hyödyntää myös eri verkostoissa ja yhteistyöpalavereissa. Aineiston perusteella nousi esille myös se, että turvasuunnitelma toimii pohjana sille, kun asiakkaalle rakennetaan uutta palveluverkostoa. Turvakodin sosiaalityöntekijän mukaan turvasuunnitelmassa mietitään asiakkaan turvallisuutta, kun hän pääsee kotiin.

”Turvasuunnitelma tehdään ja sitä hyödynnetään kyllä keskusteluissa ja työskentelyssä.”

”Tämmöinen turvallisuuden suunnitteluunhan se marak liittyy.”

””Työryhmätyöskentelyssä tehdään sitä turvasuunnitelmaa yhdessä ja rakennetaan se sitten toisella tavalla.”

6.5 Laaja-alainen yhteistyö

Sosiaalityöntekijöiden mukaan turvakodin sosiaalityöntekijä tekee laaja-alaista yhteistyötä eri tahojen kanssa. Haastateltavien mukaan tämä ilmenee *monipuolisena yhteistyönä* sekä *yhteistyönä eri toimijoiden kanssa*. (Taulukko 12.)

Taulukko 12. Laaja-alainen yhteistyö.

Alaluokka	Pääluokka
Monipuolinen yhteistyö	Laaja-alainen yhteistyö
Yhteistyö eri toimijoiden kanssa	

Haastateltavien mukaan laaja-alainen asiantuntijatyöskentely ilmeni *monipuolisena yhteistyönä*. Kallisen ym. (2018, 15) mukaan kunnat ovat tärkeässä roolissa rakentamassa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tukemisen mallia. Osallisuus ja yhteistyö korotuvat hyvinvoinnin edistämisessä. Aineiston analyysin perusteella tuli esille selkeästi se, että turvakodin työntekijät arvostavat monipuolista yhteistyötä ja ovat halukkaita tekemään yhteistyötä. Vanhanen (2016) on tutkinut moniammatillisuutta ja yhteistä asiantuntemusta. Hänen mukaansa moniammatillinen yhteistyö korostaa, yhteistyössä toimivien toimijoiden, monimuotoisuutta.

”Tuota hyvin monipuolisesti tehdään yhteistyötä.”

”Pääsääntöisesti on mä ajattelen, että varsinkin aikuissosiaalityön kanssa ni se yhteistyö on aivan saumatonta ja monipuolista.”

”Sit onneks on puhelimet, että paljo sitten soitetaan ja tehdään yhteistyötä.”

Eri toimijoiden kanssa tapahtuva yhteistyö antaa turvakodin työntekijöille lisää tietoa eri alojen toiminnasta, jolla voidaan edistää asiakkaan turvallista elämää. Turvakodin sosiaalityöntekijän mukaan yhteistyötä tehdään paljon lastensuojelun, rikosuhripäivystyksen, mielenterveys- ja päihdetyön sekä poliisin kanssa. Kuntien ja turvakodin sosiaalityöntekijöiden välillä tehdään verkostoyhteistyötä. Haastateltava kuvasivat myös sitä, että nykyisin tehdään paljon yhteistyötä maahanmuuttopalveluiden ja vastaanottokeskusten kanssa. Aineiston analyysin perusteella voidaan kuvata, että yhteistyötä tehdään todella laajasti eri toimijoiden kanssa. Kallisen ym. (2018, 14) mukaan eri organisaatioiden ja toimialojen välinen yhteistyö vaatii rajapinnat ylittävää vastuiden ja käytäntöjen sopimista niin, että kaikissa asiakkuuden vaiheissa tulee asiakkaiden toimijuus huomioiduksi.

”Jonkinnäköinen sosiaalityön kontakti, että se on niin kuin lastensuojelu tai sitten aikuissossu tai vanhus.”

”Yhteistyötä tehdään esimerkiksi rikosuhripäivystys on semmoinen mistä puhutaan kaikille asiakkaille.”

”Mielenterveys päihdepuolen kanssa tehdään yhteistyötä sekä sitten poliisien kanssa.”

”Maahanmuuttopalveluiden kanssa tehdään yhteistyötä ja sitten vastaanottokeskuksen kanssa.”

”Verkostotyötä tehdään avopuolen sosiaalityön kanssa.”

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli nostaa esille turvakotien sosiaalityöntekijöiden ajatuksia siitä, mitä turvakodeissa tehtävä väkivaltaerityinen sosiaalityö käytännössä tarkoittaa. Lisäksi tarkoituksena oli nostaa esiin turvakodin sosiaalityöntekijän rooli yhteistyöverkostossa. Tutkimuksessani halusin etsiä vastauksia seuraaviin kysymyksiin: miten väkivaltatyön erityisyys ilmenee turvakodeissa tehtävässä sosiaalityössä? sekä millainen on turvakotien sosiaalityöntekijän asiantuntija rooli yhteistyöverkostossa? Tutkimuksen aihe nousi esiin keskusteluissa turvakotien sosiaalityöntekijöiden kanssa. Selkeänä esiin nousi kysymys siitä, mitä tarkoittaa väkivaltaerityinen sosiaalityö turvakodissa.

Asiakkaille tehtävä alkuhaastattelu nousi haastatteluiden perusteella tärkeään osaan turvakotityössä. Alkuhaastattelun tärkeys on siinä, että sen perusteella turvakodin työntekijät harkitsevat täyttääkö asiakkaan sen hetkinen tilanne turvakotiin tulon kriteerit. Turvakotipalvelujen kansallisten laatusuosituksen (2019) mukaan *”turvakoti on tarkoitettu lähisuhdeväkivaltaa kokeneelle tai sen uhan alla elävälle henkilölle iästä ja sukupuolesta riippumatta.”* Haastatteluissa tuli esiin se, kuinka vaikeaa joskus on saada selville, mistä asiakkaan tilanteessa on kysymys. Asiakas voi tuoda esiin lähisuhdeväkivaltaa, mutta asian selvittelyn myötä esiin nousee esimerkiksi huoltajuusriita, jolloin asiakas ohjataan toisen palvelun piiriin.

Turvakotityössä väkivallasta puhuminen nousi ensisijaisen tärkeäksi. Väkivalta on hyvä sanottaa asiakkaalle toteamuksella: ”kyllä kokemuksesi on väkivaltaa”, koska asiakas on usein epävarma siitä, onko hänen kokemuksensa väkivaltaa. Sosiaalityöntekijöiden vastauksista nousi esiin turvakotien työntekijöiden aito halu auttaa lähisuhdeväkivaltaa kokevaa asiakasta ja tukea häntä väkivallan tekijästä erkaantumisessa. Haastateltavat kuvasivat myös sitä, kuinka tärkeää on tuoda asiakkaan ääni esille. Turvakodin asiakkailla on paljon kokemuksia siitä, että he eivät ole tulleet kuulluiksi esimerkiksi terveydenhuollon kontakteissa tai he eivät ole itse ottaneet puheeksi väkivaltaa ennen turvakotiin tuloa. Belshaku (2016) toteaaakin, että ensimmäinen yhteydenotto, jossa asiakas sai neuvoa väkivaltatilanteessa, antoi heille myös toivoa. Mielestäni toivon ylläpitäminen on oleellista asiakkaiden haasteellisissa elämäntilanteissa. Tämän tutkimuksen tulokset ovat yhdenmukaiset Belshakun (2016) tutkimuksen kanssa, jonka perusteella turvakotijakson

alkuvaiheessa turvakodin työntekijät keräävät tietoa ja kuuntelevat tarinaa asiakkaan elämästä voidakseen auttaa asiakasta väkivaltatilanteen käsittelyssä. Koen erittäin tärkeänä sen, että kaikki turvakodissa työskentelevät ovat herkkänä kuulemaan asiakkaan äänen eli kuulemaan hänen tarinansa, jotta voidaan tunnistaa asiakkaan kokemus hänen omasta väkivaltakokemuksestaan. Tärkeää on luoda turvallinen ilmapiiri ja yhdessä asiakkaan kanssa etsiä ratkaisuja hänen tilanteeseen. Belshaku (2016) tuo esiin myös sitä, miten tärkeää on tunnistaa asiakkaan tekemät muutokset elämänsä suhteen, jotta asiakas pääsee itsenäisesti eteenpäin. Lehtisen (2018) mukaan turvakotijakso on lyhyt, mutta merkittävä askel asiakkaalle. Sosiaalityöntekijöiden mukaan asiakkaan kuulluksi tulemisen tärkeys näyttäytyy selkeänä turvakotityössä, jota turvakodin asiakkaat tuovat esiin esimerkiksi toteamuksella tulleen ensimmäisen kerran kuulluksi ja todesta otetuksi.

Tutkimustulosten mukaan turvakodissa tehtävä väkivaltaerityinen sosiaalityö edellyttää asiakkaan asioiden äärelle pysähtymistä; asiakkaan tarinan kuulemistä ja ymmärrystä siitä mitä väkivaltatyö on, mitä kaikkea se pitää sisällään. Tutkimuksen tulosten mukaan on tärkeää tunnistaa väkivallan esiintymisen syklisyys: väkivalta ei ole aina läsnä, väkivaltaisessakin suhteessa on tasaisia ja hyviä lämpimiä vaiheita. (ks. Walker 2017). Belshaku (2016) on tutkinut turvakodin sosiaalityöntekijän työtä, jonka mukaan turvakodin sosiaalityöntekijän tulee tuntea lähisuhdeväkivallan prosessi, väkivallan muodot, väkivallan seuraukset ja erilaiset keinot auttaa asiakkaita. Tämä tutkimus on samansuuntainen, kuin mitä Belshaku tutkimuksessaan tuo esiin. Tutkimustulosten mukaan turvakotien työntekijöiden täytyy tuntea väkivallan eri muodot ja millä eri keinon voidaan auttaa väkivaltaa kokenutta asiakasta. Sosiaalityöntekijöiden vastausten perusteella väkivallan muotojen ymmärtäminen ei aina ole niin suoraviivaista, vaan täytyy ymmärtää jokaisen yksilön oma väkivaltakokemus.

Tutkimustuloksissa esiin nousi Marak –riskinarvion tekemisen tärkeys turvakotien asiakkaille. Menetelmällä voidaan saada viitteitä väkivallan uusiutumisen riskistä ja vakavuudesta. MARAK moniammatillinen riskinarviointimenetelmä on kehitetty Iso-Britanniassa 2003, josta malli on tuotu Suomeen. Menetelmän tarkoitus on auttaa moniammatillisen työryhmän kautta vakavan lähisuhdeväkivallan uhria tai väkivallan uhan alla elävää asiakasta. Lontoon turvakodeissa työryhmän käsittelyyn pääsee vain korkean riskin asiakkaat. Suomessa MARAK työryhmään voi viedä myös tapauksia, joissa riski ei sillä hetkellä näyttäydy korkeana. (Oulun ensi- ja turvakoti 2018; Marak 2019.) Lahden ensi-

ja turvakoti ry:n turvakodissa, ja yleisesti muissakin turvakodeissa, Marak –riskinarvio tehdään pääsääntöisesti kaikille asiakkaille.

Tämän tutkimuksen mukaan sosiaalityöntekijöiden mielestä turvakodeissa käsitellään paljon väkivallasta erkaantumista. Sosiaalityöntekijöiden kokivat tärkeänä sen, että THL on määritellyt minimiajan turvakotijaksolle. Lontoon ja Kööpenhaminan turvakodeissa oloajat ovat selkeästi pidempiä kuin Suomessa. Niissä turvakodeissa oloaika on kahdesta kuuteen kuukautta (Oulun ensi- ja turvakoti 2019; Dansk Kvindesamfund Krisecentere 2019). Mielestäni väkivallan tekijästä erkaantumisen näkökulmasta katsottuna pitkät turvakotijaksot ovat perusteltuja.

Haastateltujen mukaan turvakotien sosiaalityöntekijän rooli väkivaltaerityisessä verkostotyössä sisältää sen, että sosiaalityöntekijän täytyy olla tietoinen väkivallasta ilmiönä, avun antamisesta asiakkaalle, laaja-alaisesta yhteistyöstä, väkivaltatyön menetelmistä sekä väkivaltatyön ymmärtämisestä. Sosiaalityöntekijöiden mukaan turvakotien sosiaalityöntekijän täytyy tietää eri toimijoiden rooli. Tulos on samansuuntainen kuin Ojurin (2004) väitöskirjassa, jossa turvakodilla on väkivaltaspesifinen asiantuntemus. Haastateltavat toivat esiin turvakodin työntekijöiden merkittävää roolia avun ja tuen ohjauksessa, joka on tärkeää myös yhteistyöverkostoissa toimiessa, asiakkaan asioiden esiin nostamisessa. Yliruka ym. (2018) tuovatkin esiin verkostotyön ja moniammatillisen työn osaamista mikä tarkoittaa kykyä työskennellä yhteistyössä asiakkaan edun mukaisesti eri ammattilaisten ja palvelujen tuottajien kanssa.

Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuositukset (2019) korostavat sitä, että väkivallan kokijalle annetaan tietoa ja hänen oikeuksiaan koskevaa opastusta sekä neuvontaa väkivalta tilanteeseen liittyvissä oikeudellisissa kysymyksissä. Tämän tutkimuksen tulokset ovat yhdenmukaiset myös Mäkisen (2018) tutkimuksen kanssa, jossa väkivallan kokijalle annettiin tarpeeksi tietoa väkivallasta ja tukea vaikeassa elämäntilanteessa. Väkivaltakokemus on niin henkilökohtainen ja yksityinen asia, että siihen liittyvää ohjausta ja tukea toivotaan ammattilaisilta, joilla on ymmärrystä väkivalta ilmiöstä ja sen vaikutuksista väkivallan kokijaan.

Tämän tutkimuksen perusteella sain tietoa siitä, mitä turvakotien sosiaalityöntekijöiden mielestä turvakodeissa tehtävä väkivaltaerityinen sosiaalityö käytännössä tarkoittaa. Oleellisena asiana esiin nousi väkivallan esiin nostaminen, siitä puhuminen, väkivallan

muotojen nimeäminen yhdessä asiakkaan kanssa ja laajan tuen ja avun antaminen asiakkaalle. Tutkimustulokset tuottivat uutta tietoa ja vahvistivat myös aikaisempia tutkimustuloksia ja teorian tietoa lähisuhdeväkivallasta ja sen vaikutuksista väkivallan kokijaan. Uutta tietoa, tai vahvistavaa tietoa, tuli lähinnä siitä, että turvakotien sosiaalityöntekijät kokevat, että heitä ei arvosteta riittävästi, koska turvakotien sosiaalityöntekijöillä ei ole virkavastuuta työstään kuten kuntien sosiaalityöntekijöillä. Kommentti: ”onkohan ne ollenkaan sosiaalityöntekijöitä” oli pysäyttävä. Turvakotien sosiaalityöntekijöillä on vahva väkivaltatyön osaaminen, jonka hyödyntäminen ei ehkä näy riittävästi yhteistyöverkostoissa.

Tutkimustulosten perusteella huolestuttavana voin pitää sitä, että turvakodin sosiaalityöntekijöitä konsultoidaan paljon, mutta heidän osaamistaan ei riittävästi aina arvosteta. Ylirukan ym.(2018) mukaan sosiaalityöntekijän tehtävänä on verkostojen kokoaminen asiakkaan asioiden ympärille sekä verkoston tuottaman tiedon hyödyntäminen asiakkaan ratkaisujen tekemiseksi. Toisaalta sosiaalityöntekijöiden mukaan turvakodin sosiaalityöntekijän osaamista arvostetaan yhteistyöpalavereissa, joissa turvakodin sosiaalityöntekijän tehtävänä on asiakkaan asioiden ajaminen ja lapsen edun esillä nostaminen.

Tulosten perusteella en voi vetää johtopäätöksiä siitä, että tuloksilla olisi selkeää näyttöä, jota voisi laajemmin hyödyntää. Tulokset antavat kuitenkin viitteitä siitä, kuinka tärkeää on tutkia turvakodeissa tehtävää sosiaalityötä. Tutkimuksen luotettavuutta ja näyttöä olisi voinut parantaa sillä, että haastattelun lisäksi tutkimuksessa olisi käytetty kyselyä laajemmalla otoksella. Sosiaalityöntekijöiden haasteena on kehittää innovatiivisia ja näyttöön perustuvia toimia, jotka palvelevat väkivallan uhreja (Messing, Ward-Lasher, Thaller ja Bagwell-Gr, 2015). Tämän tutkimuksen perusteella turvakotityössä työskentelevien sosiaalityöntekijöiden roolia olisi voinut tarkemminkin tutkia. Tutkimuksen olisi voinut tehdä kyselylomakkeella kattaen koko turvakotiverkoston, jolloin olisi saatu tietoa siitä, miten turvakotien sosiaalityöntekijöiden rooli näyttäytyy koko turvakotiverkostossa.

Tämän tutkimuksen perusteella esitän seuraavia jatkotutkimusaiheita. Väkivallan tekijästä erkaantumista olisi hyvä tutkia ja vertailla eri maiden turvakotijaksojen pituuksia suhteessa erkaantumiseen. Turvakotien työntekijöiden, ei pelkästään sosiaalityöntekijöiden, ja kuntien virkavastuulla tekevien sosiaalityöntekijöiden yhteistyön sujuvuutta ja olisi mielestäni varsin aiheellista tutkia jo siitäkin syystä, että yhteistyöllä autetaan parhaiten lähisuhdeväkivallan

kokijoita ja myös tekijöitä. Tärkeää olisi tutkia myös henkisesti raskasta väkivaltatyötä tekevien työntekijöiden sijaistraumatisoitumisriskiä ja sen vaikutuksia työntekoon ja omaan jaksamiseen.

Mieleeni tutkijana jäi yhden sosiaalityöntekijän kommentti asiakkaiden mahdollisesta paluusta uudelle turvakotijaksolle: *”Meidän tulee erityisesti huolehtia siitä, että jos asiakas meitä tarvitsee, niin mikään meidän toiminnassamme ei nosta sitä kynnystä hakeutua uudelleen avun piiriin.”* Tämä on asia, jota meidän jokaisen on hyvä tahoillamme aina ajoittain mieleen palauttaa: turvakodissa tehdään töitä ammattilaisten roolista väkivallan uhrien auttamiseksi ja tukemiseksi sekä väkivallan tekijästä erkaantumisen mahdollistamiseksi. Toinen kommentti, joka jäi vahvasti mieleeni oli lapsiin liittyvä kommentti: *”Huomaatko, että sinua kohdellaan näin ja lapsesi siitä kärsivät.”* Husso (2003) toteaaakin, että lähisuhdeväkivallan kokijoiden tai sen uhan alla elävien kannalta väkivaltaongelmiin koulutetut ammattiauttajat, kuten turvakotien työntekijät, ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Tämän tutkimuksen tekeminen oli mielenkiintoista, mutta haastavaa. Mielenkiinto tutkimuksen tekoon tuli yhteisesti turvakotien sosiaalityöntekijöiden kanssa esiin nousseesta tutkimuksen aiheesta. Haastatteluiden tekeminen oli mielenkiintoista ja haastavaakin, koska siinä jouduin pidättelemään omia näkemyksiäni sivussa, mutta kuitenkin kokemukseni tuoman ymmärryksen kautta osasin ajatella tutkimuskysymyksiä teoriaan pohjaten ja kokemuksen näkökulmasta, jotta pystyin asettamaan relevantteja tarkentavia kysymyksiä haastateltaville. Haasteellisuuden tutkimuksen tekemiseen teki toive ja halu saada tämä tutkimus tehtyä nopeassa aikataulussa. Lopputuloksena voin todeta, että tämä tutkimus ja sen tulokset ovat arvokkaita turvakotityölle ja turvakotityötä tekeville ammattilaisille.

LÄHTEET

Ahola, Tapani & Ahola, Maiju (2016) Väkivallasta turvallisuuteen. Helsinki: Lyhytterapiainstituutti.

Arnkil, Tom Erik & Heino, Tarja (2014) Pirulliset ongelmat opettavat. Teoksessa Riitta Haverinen, Marjo Kuronen & Tarja Pösö (toim.) Sosiaalihuollon tila ja tulevaisuus. Tampere: Vastapaino, 283-300.

Arponen, Aino (2002). Sosiaalihuollon erityisosaamisen verkkoja kokemassa. Verkostoituvat erityispalvelut (VEP)-hankkeen Keski-Suomen II vaiheen loppuselvitys. Länsi-Suomen lääninhallituksen julkaisusarja nro 1/2001. Turku: Länsi-Suomen lääninhallitus.

Belshaku, Sabina (2016) Role of Social Worker in National Center for Victims of Domestic Violence. European Scientific Journal edition vol. 12 No. 23.

<https://eujournal.org/index.php/esj/article/view/7884/7586> . Viitattu 9.3.2019.

Bengtsson, Mariette (2016) How to plan and perform a qualitative study using content analysis. Faculty of Health and Society, Department of Care Science, Malmö University. NursingPlus Open. Volume 2.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352900816000029> . Viitattu 10.3.2019.

Dansk Kvindesamfund Krisecentere (2019) <https://en.krisecentrene.dk> . Viitattu 26.4.2019.

Eskola Jari & Suoranta Juha (2003) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 6. painos. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana (2010) Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–44.

Filppa, Virpi (2002) Kansalaisten tarpeista sosiaalialan erityisosaamiseen. Osaamisen monimuotoisuutta jäsentämässä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Forsberg, Hannele (2002) Lasten asiakkuudet ja kokemukset turvakodissa. Arviointitutkimus Lapsen aika –projektista. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 31.

Gabriel, Lynne & Tizro, Zahra & James, Hazel & Cronin-Davis, Jane & Beetham, Tanya & Corbally, Alice & Lopez-Moreno, Emily & Hill, Sarah (2018) Give me some space: exploring youth to parent aggression and violence. J Fam Viol (2018) 33:161–169.

<https://link.springer.com/article/10.1007/s10896-017-9928-1> . Viitattu 19.4.2019.

Hayward, Anna & Honegger, Laura & Hammock, Amy (2017) Risk and Protective Factors for Family Violence among Low-Income Fathers: Implications for Violence Prevention and Fatherhood Programs. Social Work, 2018. Vol. 63(1), 57-66.

<https://academic.oup.com/sw/article-abstract/63/1/57/4621304?redirectedFrom=fulltext> .

Viitattu 19.4.2019.

Hirsjärvi Sirkka & Hurme Helena (2009) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi Sirkka & Hurme Helena (2006) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. (15. uudistettu painos.) Hämeenlinna: Karisto.

Hughes, Judy (2017) Women's Advocates and Shelter Residents: Describing Experiences of Working and Living in Domestic Violence Shelters. Journal of interpersonal violence 01 May 2017. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/29294742> . Viitattu 15.4.2019.

Huhtalo, Pekka & Kuhanen, Jarkko & Pyykkö, Eero (2003) Kotona turvassa. Katkaise väkivallan kierre. (2. painos.) Helsinki: SMS-Tuotanto.

Hurtig, Johanna & Laitinen, Merja (2006) Paha ihmisyyden ja ammatillisen auttamisen haasteena. Teoksessa Merja Laitinen & Johanna Hurtig (toim.) Pahan kosketus. Ihmisyyden ja auttamistyön varjojen jäljillä. (2. täydennetty painos.) Jyväskylä: PS-kustannus, 8-17.

Husso, Marita (2003) Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Tampere: Vastapaino.

Husso, Marita & Mänttari-van der Kuip Maija & Mäntysaari, Mikko & Kotiranta, Tuija (2015) Väkivaltatyö Itä-Suomessa. Väistö-hankkeen arviointi. Työpaperi 30/2015. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin tutkimuskeskus. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/127151/URN_ISBN_978-952-302-554-7.pdf?sequence=1 . Viitattu 10.3.2019.

Husso, Marita & Virkki, Tuija & Holma, Juha & Notko, Marianne & Laitila, Aarno (2014) Väkivallan kohtaamisen käytännöt ja kehittämisprojektien sudenkuopat. Teoksessa Riitta Haverinen, Marjo Kuronen & Tarja Pösö (toim.) Sosiaalihuollon tila ja tulevaisuus. Tampere: Vastapaino, 261-279.

Husso, Marita & Virkki, Tuija & Notko, Marianne & Holma, Juha & Laitila, Aarno & Mäntysaari, Mikko (2012) Making sense of domestic of violence intervention in professional health care Health and Social Care in the community 2012, 20(4), 347-355. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1365-2524.2011.01034.x> . Viitattu 15.1.2019.

Hydén, Margareta (2013) Har sociala problem ett kön? Teoksessa Anna Meeuwisse & Hans Swärd (toim.) Perspektiv på Sociala Problem. Stockholm: Natur och Kultur, 301-318.

Hänninen, Kaija & Poikela, Ritva (2016) Toimintalähtöinen, dialoginen ja kohtaava vuorovaikutus. Teoksessa Maritta Törrönen, Kaija Hänninen, Päivi Jouttimäki, Tiina Lehto-Lundén, Petra Salovaara & Minna Veistilä (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Tallinna: Raamatutrukikoja, 148-164.

Ihmisoikeuksien julistus. (1948) <https://www.amnesty.fi/tyomme/ihmisoikeudet/ihmisoikeuksien-julistus/> . Viitattu 19.4.2019.

Isoherranen, Kaarina 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY.

Kaitue, Sanna & Noponen, Tanja & Slåen, Anne (2007) Yleistä muttei yksityistä - Oikeudelliset keinot lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen. Helsinki: Edita.

Kallinen, Kati & Laitinen, Merja & Lantela, Lauri & Leinonen, Jaana & Nikupeteri, Anna & Nurmi, Henna & Turunen, Tuija (2018) Lasten, nuorten ja perheiden osallisuus monitoimijaisen yhteistyön mahdollisuuksina ja haasteina. Teoksessa Päivi Petrelius & Pia Eriksson (toim.) Uudistuva lastensuojelu –kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. Työpaperi 32/2018. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137112/URN_ISBN_978-952-343-208-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 18.4.2019.

Kananoja, Aulikki (2017) Sosiaalityö ammattina. Teoksessa Aulikki Kananoja, Martti Lähteinen & Pirjo Marjamäki (toim.) Sosiaalityön käsikirja. (4. uudistettu painos.) Helsinki: Tietosanoma, 27-32.

Kananoja, Aulikki (2017) Sosiaalipolitiikka sosiaalityön kehyksenä. Teoksessa Aulikki Kananoja, Martti Lähteinen & Pirjo Marjamäki (toim.) Sosiaalityön käsikirja. (4. uudistettu painos.) Helsinki: Tietosanoma, 33–39.

Kangasniemi, Mari & Pölkki Tarja (2016) Aineiston käsittely: Kirjallisuuskatsauksen ydin. Teoksessa Minna Stolt, Anna Axelin & Riitta Suhonen (toim.) Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Turun yliopisto: Hoitotieteen laitoksen julkaisuja A: 73/2016, 80- 93.

Karttunen, Teija & Hietamäki Johanna (2014) Tiedon käytön kysymyksiä ja haasteita sosiaalityön asiakastyössä. Teoksessa Riitta Haverinen, Marjo Kuronen & Tarja Pösö (toim.) Sosiaalihuollon tila ja tulevaisuus. Tampere: Vastapaino, 320– 336.

Krug, Etienne G, Dahlberg Linda L, Mercy James A, Zvi Anthony B & Lozano Rafael (2005) (toim.) Väkivalta ja terveys maailmassa –WHO:n raportti. Lääkärin sosiaalinen vastuu ry. Terveiden edistämisen keskus ry. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.

Kuula, Arja (2011) Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. (2., uud. p.). Tampere: Vastapaino.

Kuula, Arja (2006) Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Kyngäs, Helvi & Vanhanen, Liisa (1999) Sisällön analyysi. Hoitotiede 11 (1), 3 – 12.

Lahden ensi- ja turvakoti (2019) Turvakoti.

<https://ensijaturvakotienliitto.fi/lahdenensijaturvakoti/palvelut/turvakoti/> . Viitattu 28.4.2019.

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005.

Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle 1354/2014.

Laine, Terhi (2006) Työntekijäidentiteetit turvakodissa –etäisyyttä, kumppanuutta ja tulkintaa. Janus vol. 14 (2) 2006, 139-152.

Laitinen, Merja & Hurtig, Johanna (2006) Esipuhe. Teoksessa Merja Laitinen & Johanna Hurtig (toim.) Pahan kosketus. Ihmisyyden ja auttamistyön varjojen jäljillä. (2. täydennetty painos.) Jyväskylä: PS-kustannus.

Laitinen, Merja & Nikupeteri, Anna (2013) Kokemusasiantuntijuus väkivaltatyössä. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino, 427- 458.

Lastensuojelulaki (417/2007)

Lindqvist, Raija (2009) Parisuhdeväkivallan kohtaaminen maaseudun sosiaalityössä. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Väitöskirja.

Livny, Karon Admon & Katz, Carmit (2018) Schools, Families, and the Prevention of Child Maltreatment: Lessons That Can Be Learned From a Literature Review. *Trauma, Violence & Abuse* 2018, Vol. 19 (2) 148-158. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1524838016650186?journalCode=tvaa> . Viitattu 19.4.2019.

Lohtander, Erja (2006) Väkipalta työnä ja traumatisoitumisen riski. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväkipalta. Auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35, 136–143.

Marak (2019) <https://rikoksentorjunta.fi/marak> . Viitattu 27.4.2019.

Matela, Kari (2012) Sukupuoli- ja ikäsensitiivisyys ensi- ja turvakodin sosiaalityössä. Teoksessa Minna Strömberg-Jakka & Teija Karttunen (toim.) Sosiaalityön haasteet. Tukea ammattilaisten arkeen. Juva: PS-kustannus, 74-102.

Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (2013) Perspektiv på sociala problem - några positioner. Teoksessa Anna Meeuwisse & Hans Swärd (toim.) Perspektiv på sociala problem. Stockholm: Natur och Kultur, 96-108.

Messing, Jill Theresa & Thaller, Jonel (2015) Intimate Partner Violence Risk Assessment; A Primer for Social Workers. Julkaisussa: *The British Journal of Social Work*. Vol. 45(6), 1804-1820. <https://academic.oup.com/bjsw/article-abstract/45/6/1804/1681977>. Viitattu 19.4.2019.

Messing, Jill & Ward-Lasher, Allison & Thaller Jonel & Bagwell-Gr, Meredith. (2015). The State of Intimate Partner Violence Intervention: Progress and Continuing Challenges. *Social Work* 2015 Oct: 60(4), 305-13. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/26489351>. Viitattu 19.4.2019.

Mäkinen, Tiina (2018) Kokemusasiantuntijuus väkivaltatyön avopalveluissa. Sosiaali- ja terveysala, YAMK. Vaasan ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140685/Tiina_Makinen.pdf?sequence=1. Viitattu 10.3.2019.

Nygren, Lennart (2013) Sociala strukturer och sociala problem. Teoksessa Anna Meeuwisse & Hans Swärd (toim.) Perspektiv på sociala problem. Stockholm: Natur&Kultur, 150-158.

Nyqvist, Leo (2001) Väkipaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Turun yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. Väitöskirja.

Nyqvist, Leo (2011) Sosiaalityö ja turvallinen elämä. Teoksessa Jaana Simola, Jukka Ihalainen, Kirsi Kuusinen-James, Marjaana Seppänen & Timo Rytönen (toim.) Turvallinen perhe-elämä ei synny sattumalta. Kuntien palvelurakenteiden kehittämisprojekti. Päijät-Hämeen liitto A189*2011, 71-79.

Ojuri, Auli (2006) Parisuhdeväkivalta ja turvakotien naistyö. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja turvakotien liitonjulkaisu 35,16-39.

Ojuri, Auli (2004) Väkivalta naisen elämän varjona – tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämänculusta ja selviytymisestä. Väistökirja Lapin yliopisto. Rovaniemi: Lapin Yliopistopaino.

Ojuri, Auli & Laitinen, Merja (2015) Turvakoti työnä – Selvitys Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten turvakotityön sisällöistä ja vaikutuksista. Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Ensi- ja turvakotien liitto ry. http://www.e-julkaisu.fi/ensi_ja_turvakotien_liitto/turvakoti_tyona/pdf/Ensi_ja_turvakotien_liitto_Turvakoti_ty_n_Laitinen_Ojuri.pdf . Viitattu 15.1.2019.

Oranen, Mikko (2008) Mitä mieltä!/? Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Oulun ensi- ja turvakoti ry (2018) Kurkistus Lontoon turvakotiin ja väkivaltatyöhön. file:///Users/air/Desktop/Kurkistus%20Lontoon%20turvakotiin%20ja%20väkivaltatyöhön%20-%20Oulun%20ensi-%20ja%20turvakoti%20ry.webarchive . Viitattu 15.4.2019.

Øverlien, Carolina (2012) Narrating the good life – children in shelters for abused women talk about the future. *Qualitative Social Work* September 2012, Vol.11 (5), pp.470-485. <https://journals-sagepub-com.libproxy.tuni.fi/doi/10.1177/1473325011401469> . Viitattu 14.4.2019.

Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja (2003) Lapset perhe ja väkivaltatyö. Porvoo: WSOY.

Perttu, Sirkka & Mononen-Mikkilä, Päivi & Rauhala, Riikka & Särkkälä Päivi (2015) Päänavaus selviytymiseen. Väkivaltaa kokeneiden naisten käsikirja. (5. uudistettu painos.) Naisten kulttuuriyhdistys.

Piispa, Minna & Lappinen, Laura (2014) MARAK moniammatillista apua väkivallan uhrille – Arviointiraportti. Työpaperi 21/2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-240-9> . Viitattu 9.3.2019.

Puhakainen, Jonna (2006) Pro gradu tutkielma: Turvakotien tulkintakulttuurit, tutkimus suomalaisten turvakotien hegemonisista diskursseista. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos.

Pösö, Tarja (2001) Aluksi. Teoksessa Mikko Oranen (toim.) Perheväkivallan varjossa. Raportti lapsikeskeisen työn kehittämisestä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 30.

Rasool, Shahana (2012) Abused Women`s Experiences With Social Workers And Shelters. The Social Work Practitioner-Researcher/Die Maatskaplikerwerk NavorserPraktisyn Vol. 24, Iss. 1, (March 2012): 103-119. Viitattu 14.4.2019.

Raunio, Kyösti (2009) Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.

RIKU 2019. <https://www.riku.fi/fi/rikosuhriipaivystys/> . Viitattu 9.3.2019.

Robson, Colin (2002) Real World research, second edition. A resource for social scientist and practioner-researchers. Oxford: Blackwell.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (2005) Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 22-56.

Rytönen, Timo (2011) Turvallisuusseula työvälteenä. Teoksessa Jaana Simola, Jukka Ihalainen, Kirsi Kuusinen-James, Marjaana Seppänen & Timo Rytönen (toim.) Turvallinen perhe-elämä ei synny sattumalta. Kuntien palvelurakenteiden kehittämisprojekti. Päijät-Hämeen liitto A189*2011, 108 – 127.

Simon-Kumar, Rachel & Kurian, Priya & Young-Silcock, Faith & Narasimhan, Nirmala. (2017) Mobilising culture against domestic violence in migrant and ethnic communities: practitioner perspectives from Aotearoa/New Zealand. Health and Social Care in the Community (2017) 25(4), 1387–139 <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/hsc.12439> . Viitattu 19.4.2019.

Sisäasiainministeriö (2012) Selvitys perhe- ja lapsisurmien taustoista vuosilta 2003-2012. Sisäinen turvallisuus. Sisäasiainministeriön julkaisu 35/2012. Viitattu 14.4.2019.

Siukola, Reetta (2014) Miten puutun väkivaltaan? Esimerkkinä päihde- ja mielenterveys- työ. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Opas 34/2014. Tampere: Juvens Print – Suomen Yliopistopaino.

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014).

Särkelä, Riitta (2016) Järjestöt julkisen kumppanista markkinoiden puristuksiin. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen muutos sosiaalipalvelujen tuottajana vuosina 1990-2010. Lapin yliopisto. Väitöskirja. Helsinki: ensi- ja turvakotien liitto.

Säävälä, Hannu & Nyqvist, Leo & Salonen, Santtu (2006) Väkivallan olemus. Teoksessa Hannu Säävälä, Riitta Pohjoisvirta, Eero Keinänen & Santtu Salonen (toim.) Mies varikolle. Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulun ensi- ja turvakoti ry, 17-29.

Säävälä, Hannu & Pohjoisvirta, Riitta & Keinänen, Eero & Salonen, Santtu (2006) Teoksessa Hannu Säävälä, Riitta Pohjoisvirta, Eero Keinänen & Santtu Salonen (toim.) Mies varikolle. Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulun ensi- ja turvakoti ry, 13-16.

Säävälä, Hannu & Pohjoisvirta, Riitta & Nyqvist, Leo & Keinänen, Eero & Salonen, Santtu (2006) Miesten väkivaltatyön organisointi. Teoksessa Hannu Säävälä, Riitta Pohjoisvirta, Eero Keinänen & Santtu Salonen (toim.) Mies varikolle. Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulun ensi- ja turvakoti ry, 57-84.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2019) Turvakodit <https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/turvakotipalvelut> . Viitattu 9.3.2019.

THL 2019. Turvakodit <https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/turvakotipalvelut/turvakodit> . Viitattu 9.3.2019.

Trabold, N & McMahon, J & Aslbrooks, Shannon & Whitney, Staci & Mittal, Mona. 2018. A Systematic Review of Intimate Partner Violence Interventions: State of the Field and Implications for Practitioners: Trauma, Violence & Abuse 1-15.

<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1524838018767934>. Viitattu 19.4.2019.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. (Uudistettu laitos.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2013) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Lehtinen, Viiwi (2019) Turvakodin jälkeen –Ohjeita turvalliseen kotiutumiseen. Opas. https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/turvakodin_jalkeen_ohjeita_turvalli . Viitattu 23.4.2019.

Turvakotipalveluiden kansalliset laatusuositukset (2019) luonnosversio. Tuorejulkaisu löytyy: : Ewalds, Helena & Peltonen, Joonas & Karjalainen, Riina (2019) Turvakotipalveluiden kansalliset laatusuositukset. Ohjaus nro 5. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-335-9> .

Unizon (2019) <http://unizon.se/> . Viitattu 26.4.2019.

Valtioneuvoston asetus turvakotipalvelujen tuottamiselle asetettavista edellytyksistä 598/2015.

Vanhanen, Sari (2016) Emerging Joint Expertise? Multagency Collaboration Described in Local Integration Programmes in Finland. <https://journal.fi/fypr/article/view/49665> . Viitattu 9.3.2019.

Varto, Juha (1992) Laadullisen tutkimuksen metodologia. Tampere: Tammer-paino.

Virkki, Tuija & Husso, Marita & Notko, Marianne & Laitila, Aarno & Holma, Juha & Mäntysaari, Mikko (2011) Lähisuhdeväkivallan kehystäminen erikoissairaanhoidossa: puuttumisen ja muutoksen mahdollisuudet. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2011: 48, 280 - 293.

Walker, Leonore E (2017) The battered woman syndrome. (Fourth edition.). New York: Springer Publishing Company.

Yliruka, Laura & Vartio, Riitta & Pasanen, Kaisa & Petrelius, Päivi (2018) Monimutkaiset ja erityistäosaamista edellyttävät asiakastilanteet sosiaalityössä. Valtakunnallisen kyselyn tuloksia. Työpäperi 16/2018. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136378/URN_ISBN_978-952-343-117-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 20.4.2019.

LIITTEET

LIITE 1. Teemahaastattelurunko

- Perustiedot: kuinka monta vuotta tehnyt väkivaltaerityistä sosiaalityötä, ammattinimike, koulutus
- Miten väkivaltaerityisyys näkyy arjen toiminnassa
- Miten väkivallasta puhutaan asiakkaan kanssa
- Ajatuksia turvakotijakson pituudesta ja sen merkityksestä asiakkaalle
- Väkivallan puheeksiottaminen
- Sosiaalityöntekijän rooli yhteistyöverkostossa
- Yhteistyö kuntien sosiaalityön kanssa, turvakodin sosiaalityöntekijän roolin näkökulmasta
- Väkivaltatyön osaamisen esiin tuominen

LIITE 2. Esimerkki aineiston analysoinnista

Alkuperäiset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokka	Pääluokka
"niin kun väkivaltatyön lipunkantajan rooli et jotenkin niin kun se on aika moninainen"	väkivaltatyön lipunkantajan moninainen rooli	Väkivaltatyön esiintuominen	Väkivalta ilmiönä
"se että sitä väkivalta työtä niin ku valtakunnallisesti edistetään"	väkivaltatyötä edistetään valtakunnallisesti		
"et on mukava kertoa ihmisille erilaisissa foorumeissa että mitä on turvakotityö mitä turvakoti ylipäänsä tarkoittaa"	turvakodin esille tulo tärkeää		
"sen kertomista että mikä kaikki on väkivaltaa et jos sitten ymmärtäisi sitten sen"	saa kertoa mitä väkivaltatyö on		
"olen mukana siinä väkivaltatyöryhmässä ja siinä meidän rooli on ihan merkittävä"	rooli väkivaltaryhmässä on merkittävä		
"meil on pidetty avoimia ja tehty semmoista niin ku markkinointi työtä paljon tehty"	markkinoidaan		
"väkivaltaerityisyyden niin ku puhujina siinä asiakkaan tukena"	väkivaltaerityisyyden puhujina	Väkivaltailmiön kuvaaminen	
"asiakastyön näkökulmastahan se sosiaalityöntekijän rooli on se väkivallan selittäminen ja kuvaaminen	väkivallan selittäminen		
"selittää sitä että niin kun tämä kuuluu tähän ilmiöön"	kuuluu ilmiöön		
"se niin ku ajankohtainen tieto väkivaltatyöstä ja siihen liittyvistä menetelmistä	ajankohtaista tietoa väkivaltatyöstä sekä menetelmistä		
"voi mun mielestä olla niin tarkkaa tietoa tai ymmärrystä siitä että tota mitä on ne väkivaltaan liittyvät erityiset"	väkivaltaan liittyvä erityisyys		

LIITE 3. Haastattelupyyntö

Hyvä kollega,

opiskelen Tampereen yliopistossa sosiaalityön maisteritutkintoa ja teen pro gradu -tutkielman turvakodeissa tehtävästä väkivaltaerityisestä sosiaalityöstä. Tutkimustehtävänä on kartoittaa ja tuottaa tietoa turvakotien sosiaalityöntekijöiden roolista väkivaltaerityisessä sosiaalityössä sekä verkostoyhteistyöstä lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden asiakkaiden palvelupolun mukaisesti. Ajatus tämän aiheen tutkimiseen nousee työhistoriastani Lahden ensi- ja turvakoti ry:n turvakodin johtajana ja, teiltä kollegat, saamistani ehdotuksista pro graduni aiheeksi. Toivon sinun osallistuvan tutkimuksen toteuttamiseen haastateltavan muodossa.

Kerään tutkimusaineiston teemahaastatteluna, jossa haastattelun aihepiiri on etukäteen tiedossa, mutta kysymysten tarkkaa muotoa ja järjestystä ei ole etukäteen päätetty, vaan haastattelu etenee haastateltavan ja haastattelijan keskusteluna jonka nauhoitan. Haastattelut perustuvat luottamuksellisuuteen. Haastateltavan henkilöllisyys ja turvakoti, jossa haastateltava työskentelee, pysyy vain minun tiedossani, eikä se tule esille tutkielman tuloksissa tai niiden käsittelyssä. Haastattelun äänitän nauhurilla ja litteroin haastattelun mahdollisimman pian haastattelun jälkeen, jolloin voin poistaa haastattelun nauhurista. Nauhuria säilytän lukitussa kaapissa haastattelujen väillä ja kunnes kaikki haastattelut ovat litteroitu.

Toivon, että suhtaudut myönteisesti haastattelupyyntöön. Haastattelun toivoisin tapahtuvan helmikuussa/maaliskuun alussa. Aikaa haastatteluun kuluu noin 60 - 90 minuuttia. Mikäli sinulla on kysyttävää tutkimuksesta, vastaan mielelläni kysymyksiisi. Lähetän tämän haastattelupyyntöni sähköisesti ja otan puhelimitse yhteyttä kahden päivän sisällä, jolloin voimme sopia haastatteluajan. Haastatteluun voit ilmoittautua myös itse joko sähköpostitse tai puhelimitse. Yhteystiedot alla.

Ystävällisin terveisin Sirpa Knaappila. Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, sosiaalityön tutkinto-ohjelma.

LIITE 4. Tutkimuslupahakemus

Hyvä toiminnanjohtaja/turvakotipalvelusta vastaava

opiskelen Tampereen yliopistossa sosiaalityön maisteritutkintoa ja teen pro gradu -tutkielman turvakodeissa tehtävästä väkivaltaerityisestä sosiaalityöstä. Tutkimustehtävänä on kartoittaa ja tuottaa tietoa turvakotien sosiaalityöntekijöiden roolista väkivaltaerityisessä sosiaalityössä sekä verkostoyhteistyöstä lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden asiakkaiden palvelupolun mukaisesti. Ajatus tämän aiheen tutkimiseen nousee työstäni Lahden ensi- ja turvakoti ry: n turvakodin johtajana ja turvakotien kollegoilta saamistani ehdotuksista pro graduni aiheeksi.

Kerään tutkimusaineiston teemahaastatteluna, jossa haastattelun aihepiiri on etukäteen tiedossa, mutta kysymysten tarkkaa muotoa ja järjestystä ei ole etukäteen päätetty, vaan haastattelu etenee haastateltavan ja haastattelijan keskusteluna, jonka nauhoitan. Haastattelut perustuvat luottamuksellisuuteen. Haastateltavan henkilöllisyys ja turvakoti, jossa haastateltava työskentelee, pysyy vain minun tiedossani, eikä se tule esille tutkielman tuloksissa tai niiden käsittelyssä. Haastattelun äänitän nauhurilla ja litteroin haastattelun mahdollisimman pian haastattelun jälkeen, jolloin voin poistaa haastattelun nauhurista. Nauhuria säilytän lukitussa kaapissa haastattelujen väillä ja kunnes kaikki haastattelut ovat litteroitu.

Toivon, että suhtaudut myönteisesti tutkimukseeni ja turvakodin sosiaalityöntekijä saa mahdollisuuden käyttää työaika haastattelun toteuttamiseen. Haastattelun toivoisin tapahtuvan helmikuussa/maaliskuun ensimmäisen viikon aikana. Aikaa haastatteluun kuluu noin 60 - 90 minuuttia. Mikäli sinulla on kysyttävää tutkimuksesta, vastaan mielelläni kysymyksiisi. Sosiaalityöntekijälle lähetän oman haastattelupyynnön.

Ystävällisin terveisin Sirpa Knaappila

Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, sosiaalityön tutkinto-ohjelma.

sirpa.knaappila@letk.fi